Poštnina plačana v gotovini.
Leto XV., štev. 284 a
Ljubljana, torek 11. decembra 1934
Cena 2.— Din

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva ulica 5. — Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selenburgova ul. 3. — Tel. 3492, 2492.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica št. 2. — Telefon št. 190.
Računi pri pošt. ček. zavodih: Ljubljana št. 11.842, Praga číslo 78.180, Wien št. 105.241.

JUTRO

Naročnina znaša mesečno Din 25.— Za inozemstvo Din 40.—

Uredništvo: Ljubljana, Knafljeva ulica 5. Telefon 3122, 3123, 3124, 3125, 3126. Maribor Gosposka ulica 11. Telefon št. 2440. Celje, Strossmayerjeva ulica št. 1. Telefon št. 65.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Prva dva dneva ženevske razprave

Razprava o jugoslovenski obtožbi v Ženevi se razvija čedalje bolj v pravcu, ki kaže, da je ta zadeva prav resna preizkusna obremenitev Društva narodov. Doslej je ženevska institucija predstavljala le nekako idilično družbo mednarodnih zastopnikov, ki so dosedanje malenkostne spore reševali s pomirjevanjem in posredovanjem. Razprava o marsejskem zločinu pa je mahoma spremenila značaj teh zasedanj, kajti naša država je apelirala na Društvo narodov kot na najvišji mednarodni sodni dvor, do doseže nedvoumen pravorek za zločin, kakršnega novejša zgodovina ne pomni. Jugoslavija je dala s tem korakom ženevski instituciji častni značaj mednarodnega sodišča, ne samo razsodišča, zato pa pričakuje od nje tudi odločitve, s katero se bo Društvo narodov izkazalo vredno tega velikega zaupanja.

Vloga naše države ima vse znake resne in ostre obtožbe, ki zahteva sodbo ter se je s tem daleč odmaknila od forme pritožbe, kakršna oblika je do nedavna bila običajna pri vseh predloženih zadevah. Že sama oblika sloge kaže, da se naša država in z njo njeni zaveznici iz Male antante ne nameravajo umakniti, niti v čem popustiti, dokler ne dobimo zadoščenja in dokler se nad krivcem ne izvrše vsaj tiste sankcije, ki jih predvideva sicer pomanjkljivi ženevski statut.

Naša vloga ima pred vsem znak težke obtožbe in tega okvira se je zvesto držal naš zunanji minister Jevtić, ko je pred svetom Društva narodov razvil svoja pravna izvajanja zoper morilce in njihove zaščitnike ter idejne povzročitelje marsejskega zločina. Naša obtožba, nadalje spomenica, utemeljujoča v vseh podrobnostih težko obtožnico, ter naposled govor našega zastopnika, vse to je do neke mere iznenadilo ves svet. Nihče si namreč ni mogel predstavljati, da je resnica tako grozna in da je Jugoslavija v stanu z nepobitnimi dokazi podpreti prav vsako obdolžitev, navedeno v obtožbi proti Madžarski. Zaradi tega se zdi, da so nekateri mednarodni predstavniki prišli v Ženevo psihološko precej nepripravljeni, misleč, da jim bo treba igrati le običajno vlogo razsodnikov.

Ko pa je naš zunanji minister v celem obsegu ponovil vso težo obtožbe in so njegove besede kakor neizprosni udarci padali na glavo obtožene Madžarske, obenem pa silovito potrkali na vest in pravni čut vsega mednarodnega omikanega sveta, so morali zbrani diplomatje spoznati, da gre v tej težki stvari za daleko več nego za običajne spore, s kakršnimi so se običajno bavili. Gospod Jevtić je z vsem dostojanstvom in resnobo zastopal obtožbo. Dovolil si ni niti najmanjše opazke preko tega okvira, ohranil je ves čas občudovanja vredno zdržnost, da da s tem poudarka globoki tehtnosti svojih besed. Njegov nastop je tudi po zasluženju napravil mogočen dojem na vse poslušalce. V besedah našega zastopnika ni bilo niti sence kake pretnje, jasna in nedvoumna stvarnost njegovih izvajanj pa je zgovorno prepričevala vsakogar, da se marsejski zločin mora razčistiti v interesu evropske omike in v interesu možnega mirnega sožitja med narodi in da mora razčiščenju slediti obsodba, tej pa sankcije.

Našemu stališču je učinkovito priskočil na pomoč čsl. zunanji minister dr. Beneš, ki je obtožbo podprl s politične strani. S svojimi jasnimi argumenti je razpršil vse ugovore obtoženih Madžarov, kakor da bi bilo treba iskati prvih pobud za marsejski umor v naših domačih razmerah. Ni bila samo retorika, ko je vprašal delegate, kje na svetu ni domačih političnih bojev, zlasti pa je zavrnil tako očitke z ugotovitvijo, da so Francozi in Angleži rabiti cela stoletja za svojo notranjo konsolidacijo, ter ironično dodal, da se enaka konsolidacija zahteva od naslednstvenih držav že po petnajstih letih. Najtehtnejši del Beneševega govora pa je bil nesporno oni, v katerem je naglašal, da bi bil v dobi, preden je bilo osnovano Društvo narodov, izzval vsak tak zločin neizogibno vojno, ter s tem še enkrat podčrtal miroljubnost naše države. V zvezi s tem pa je, naglašujoč, da se zaveda dalekosežnosti take izjave, brez ovinkov napovedal, da bo tudi v bodočnosti vsak napad na nedotakljivost ozemlja držav Male antante pomenil vojno.

Z govori francoskega zastopnika Lavala, ki je v imenu Francije zahteval popolno zadoščenje za Jugoslavijo in z navedbo najtehtnejših argumentov naše obtožnice krepko podprl našo zahtevo, dalje turškega delegata Ruždi beja, ki je posredno zadal boleč udarec tudi onim krivcem, ki jih ni na zatožni klopi, ter zastopnika zavezniške Rumunije ministra Titulesca, ki je s svojim odločnim nastopom v kali zatrl pojavljajočo se tendenco o zaključku debate, je v glavnem izčrpana vrsta onih govornikov, ki so popolnoma solidarni in ki brezpogojno zahtevajo obsodbo Madžarske.

Obrambo obtoženca vodi v glavnem Italijan baron Aloisi, kajti Madžarska je v očeh sveta že toliko kompromitirana, da je njen položaj brezupen. Vrhu tega nje zastopnik Eckhardt naše obtožbe ne more izpodbiti v ničemer, kajti trdovratnega zanikanja in tajenja nihče ne more smatrati za dobro obrambo spričo teže nasprotnih dokazov. Aloisi je popolnoma usvojil madžarsko tezo, da je treba razlikovati med terorizmom in revizionizmom, ter je skušal zmanjšati težo jugoslovenske obtožnice s tem, da se je omejil samo na obravnavanje dejstev zadnjih treh mesecev, češ, da je Madžarska v teku te kratke dobe tik pred marsejskim zločinom verno izpolnjevala svoje obveznosti do sosedov. Njegova obramba ni mogla biti učinkovita, ker ves svet ve, da je zahvaliti le političnim prilikam, da poleg Madžarske še kaka druga država ne sedi na zatožni klopi kot sokrivec.

Govor angleškega zastopnika Edena je moral globoko razočarati. Ravno od anglosaške strani so v Ženevi že često padale besede o mednarodni pravičnosti, o pravnem čutu omikanega človeštva in druge slične obsodbe dejanj, ovirajočih pomirjenje in sporazum med narodi. V konkretnem primeru gnusnega dejanja, ki je pretresel ves svet, pa govori zastopnik Anglije o potrebi, da se človeštvo v bodoče zavaruje pred sličnimi napadi, in se skrbno izogiba bistva stvari, ki je: obsodba zločincev, zadoščenje za krvavo žalitev in sankcije proti povzročiteljem marsejskega umora. Angleški delegat Eden je prezrl, da je to troje glavna zahteva vsake pravičnosti in da se le na tak način da doseči pomirjenje med narodi.

V brezbarvnosti ga je, — razen zastopnikov latinske Amerike, ki zaradi zemljepisne oddaljenosti nimajo tako živega in neposrednega interesa za stvar, — prekosil samo še predstavnik slovanske Poljske Komarnicki, ki hoče kot prijatelj Jugoslavije in Madžarske biti obema pravičen, pa je ravno zaradi tega zadržanja kriviče: napram nam v škodo, napram Madžarski v korist. Samo s tega stališča lahko presojamo in vrednotimo stališče Poljske, ne glede na to, da je njen zastopnik izbral prav neprimerno priliko, da udari brez povoda in razloga po Češkoslovaški.

Obsodba Madžarske v Ženevi

Svet Društva narodov je danes ponoči soglasno sprejel resolucijo, v kateri priznava sokrivdo madžarskih oblasti za marsejski atentat, zahteva kaznovanje krivcev in sklenitev mednarodne pogodbe o pobijanju terorizma

Ženeva, 10. decembra. r. Sobotna seja sveta Društva narodov, na kateri so zastopniki poedinih držav podali svoje mnenje o jugoslovensko - madžarskem konfliktu, je ustvarila dokaj nejasno situacijo. Seja je zapustila vtis, kakor da je mnoge iskrene prijatelje Društva narodov strah za njegovo usodo in da se skušajo zaradi tega izogniti jasnemu stališču glede obsodbe Madžarske. Toda v teku razgovorov po sobotni seji so mnogi izmed onih, ki na seji sami niso zavzeli jasnega stališča glede odgovornosti Madžarske, pojasnili, da njihove prve izjave še ne pomenijo zadnje besede in da se jih ne sme tolmačiti kot njihovo načelno stališče.

Nejasnost, ki je zavladala po sobotni seji, je naletela za ostro kritiko tudi v dnevnem časopisju. »Journal des Nations« najbolje karakterizira položaj, ko pravi med drugim: **Vedno je dobro, če se vsaka stvar imenuje z njenim pravim imenom. Včasih je to celo neobhodno potrebno. Toda sobotna seja sveta Društva narodov tega ni storila, ker se nekateri strašno boje resnice in si ne upajo povedati niti tega, kar v srcu mislijo. Zdi se, da so nekateri člani, služeč samo interesom svoje politike, pozabili na glavno dolžnost, ki izvira iz pakta Društva narodov. Pozabili so, da so postavljeni na mesto najvišjega organa, ki na, čuva nad mirom. To nikakor ni bil duh Društva narodov. Poskušali so s kopreno pokriti zločine in s cvetjem odeti žrtve terorizma, da bi zakrili, kar se skriva v ozadju. Takega dela Društva narodov narodi nočejo in ga odklanjajo.**

Govoreč o izjavah posameznih govornikov, se podrobno bavi zlasti z izjavami italijanskega delegata in piše dalje:

Da bi se izjave barona Aloisija pravilno razumele, je treba še nekaj dodati. Ali je še kdo na svetu, ki bi ne vedel za italijanske pendante »modelne pristavec« Janka puste? Ali je še kdo tako pozabljiv, da se ne spomni, da je bilo orožje, s katerim je bil izvršen marsejski zločin, kupljeno v Italiji, torej v državi, kjer na take reči drugače zelo strogo pazijo? V Italiji so se v serijah prodajale »igračke« morilne mehanike! Ali je še kdo, ki še danes ne ve, da sta glavna voditelja teroristov Pavelić in Kvaternik v Italiji, kjer živita že leta in leta njuni rodbini in kamor so se po razpustu taborišča na Janka pusti zatekli tudi ostali teroristi? Star pregovor pravi, da v hiši obešenca ni dobro govoriti o vrvi, kljub temu pa je baron Aloisi stoodstotno osvojil madžarsko stališče. Zahteval je razsvetljenje marsejskega zločina, o katerem bi prav on sam mogel dati vsa potrebna pojasnila, ker gotovo ve, da se je vse godilo pod vodstvom in po naročilu Ante Pavelića, ki še danes uživa zaščito Italije.

Stališče jugoslovenske delegacije je slej ko prej čvrsto in odločno in se je to jasno videlo na vseh včerajšnjih in današnjih sestankih državnikov.

Vsi preudarni krogi v Ženevi podčrtavajo resnost položaja in dolžnost sveta Društva narodov do Jugoslavije, pa tudi do Društva narodov samega. S svojo hladnokrvnostjo in potrpežljivostjo je doprinesla Društvu narodov in miru Evrope svojo poslednjo in največjo žrtev. Jugoslaviji in njenim zaveznikom nihče več ne more pripisati odgovornosti za vse ono, kar lahko v bodoče nastane.

V taki atmosferi so se včeraj in danes vse do pričetka današnje seje nadaljevali razgovori med odgovornimi evropskimi državniki. Posebno številne sestanke je imel francoski zunanji minister Laval. Zunanji ministri Male antante in Balkanske zveze so se včeraj in danes ponovno sestali k posvetu ter zavzeli docela enotno stališče, ki so ga zastopali tudi na današnji seji sveta Društva narodov. Ogromen vtis so v ženevskih krogih napravile govorice, da bo Jugoslavija izstopila iz Društva narodov, ako ne dobi pravičnega zadoščenja in ako se ne obsodijo krivci za marsejski zločin in teroristična akcija, ki se je proti Jugoslaviji vodila iz Madžarske.

Z največjo napetostjo je zato vsa ženevska in mednarodna javnost pričakovala potek današnje seje. Dvorana, v kateri zaseda svet Društva narodov, je bila že davno pred napovedano uro nabito polna. Posebno številno so bili zastopani novinarji, ki z največjo pozornostjo zasledujejo ženevske razprave.

Otvoritev seje

Svet Društva narodov se je sestal danes ob 15.50 in je poprej še na tajni seji sklenil, da bo popoldne poleg zastopnikov Male antante Jevtića, Titulesca in dr. Beneša govoril tudi madžarski delegat Eckhardt.

Ob pričetku seje sveta je predsednik Vasconcellos predložil Lavalov načrt za mednarodno konvencijo o pobijanju mednarodnega terorizma. Načrt se nanaša na vse vrste političnih napadov, atentate na življenje in svobodo oseb, atentate na javna poslopja železnice itd., ilegalno uporabo orožja in eksplozivnih snovi ter hujskanje k takim dejanjem. Pogodbene stranke naj se obvežejo zatreti vsa taka dejanja in poizkuse, čeprav niso naperjene proti lastni, temveč proti drugi državi in njenim državljanom. Lavalov načrt predlaga daj se ustanovi permanentno mednarodno kazensko razsodišče petih članov, ki bi vedno sodilo, ako se kak primer ne bi predložil nacionalnemu sodstvu, temveč bi se zaželela mednarodna pravna pomoč. To bi se nanašalo zlasti na postopanje proti emigrantom, čijih izročitev se ne bi mogla iz tega ali onega vzroka izvršiti. Društvo narodov bi imelo pravico pomilostitve. Ta memorandum konvencija bi se nanašala tudi na zlorabo odnosno ponarejevanje polnih listov in drugih identitetnih izkazov.

Jevtić: Jugoslavija ne odstopi od svoje zahteve

Društvo narodov mora pogledati resnici v oči, čeravno je to komu mučno

Odgovarjajoč na izvajanja madžarskega delegata Eckhardta in na madžarsko spomenico, je imel jugoslovenski zunanji minister Bogoljub Jevtić na današnji seji sveta Društva narodov naslednji govor:

Ko ponovno povzamem besedo, se želim pred vsem zahvaliti članom sveta Društva narodov, ki so izkazali čast spominu Velikega kralja, žrtvi atentata, ki se je zagnusil vsemu civiliziranemu svetu. Presunljive in lepe besede, ki ste jih tu izgovorili, bodo segle do srca jugoslovenskemu narodu in ga bodo nedvomno ohrabrile v sedanjih težkih časih, ki jih preživljamo. Ti izrazi spoštovanja zastopnikov vseh civiliziranih narodov pomenijo trdno solidarnost in zvezo vseh narodov proti zločinom, naperjenim ne samo proti dejanskim voditeljem kakega naroda, nego tudi proti mednarodnemu miru. To nam daje nado, da bodo čustva, izzvana spričo smrti slavnih žrtev, sprejeta kot pobuda za akcijo, ki jo mora svet Društva narodov nujno podvzeti v svrho obrambe miru in mednarodne morale.

Madžarska obramba — stolp iz papirja

Ko sem čul govoriti zastopnika Madžarske in sem pregledal memorandum madžarske vlade, sem se moral vprašati, ali je zares potrebno, da se ponovno oglasim k besedi in da odgovorim na madžarsko spomenico, **ker je vsa madžarska obramba samo stolp iz papirja, ki mu docela primanjkuje dokazov in razlogov. Na precizno dokumentacijo jugoslovenske spomenice, ki vsebuje dejstva, imena, datume, pričevanja, izpovedi, sodbe itd., z eno besedo vsa sredstva, ki služijo za spoznanje resnice pred sodniki vsega civiliziranega sveta, je madžarska vlada odgovorila z enostavnim zanikanjem brez najmanjših dokazov, s katerimi bi morala podpreti to svoje tajenje.** Jugoslovenski vladi se ni treba niti najmanj čuditi takemu sistemu madžarske vlade, ker ga pozna že leta in se ga je madžarska vlada posluževala vselej proti njenim mnogim intervencijam, ki so ji bile izvršene v poslednjih petih letih, intervencijam, ki so imele namen, onemogočiti teroristično akcijo.

Dokazi niso nikak političen manever

Spričo pomanjkanja kakršnihkoli resnih argumentov je zastopnik madžarske vlade navedel v svojem govoru in svoji spomenici nekatere politične insinuacije, in to v agresivnem tonu, o katerem se da najmanj reči, da je deplasiran v sedanji debati. Ni se celo pomišljal žaliti jugoslovenski narod, očitajoč mu, da hoče izkoristiti smrt kralja za političen manever zoper Madžarsko. Dejstvo, da je jugoslovenska vlada predložila najvišjemu mednarodnemu sodišču in svetovni javnosti dokaze za svojo tožbo proti Madžarski, ni noben političen manever.

Po drugi strani skuša zastopnik Madžarske, pri čemer ga podpira zastopnik Italije, naslikati jugoslovensko pritožbo kot napad na čast madžarskega naroda. Izjaviti moram, da je jugoslovenska vlada prva jasno razlikovala med delovanjem nekih madžarskih oblasti in čuvstvom pravice in časti, ki ga mora imeti madžarski narod. Kr. jugoslovenska vlada je prepričana, da madžarski narod njene želje po popolnem razčiščenju marsejskega zločina nikakor ne more smatrati kot žalitev madžarske časti in moralne integritete.

Ostra zavrnitev madžarske taktike

Predvsem se moram pmuditi pri diplomatski korespondenci obeh vlad, ki je priložena spomenici jugoslovenske vlade. Da bi zmanjšal težko obtožbo, ki izvira iz mnogoštevilnih diplomatskih intervencij jugoslovenske vlade, postavlja zastopnik madžarske vlade dve izredno čudni trditvi. Najprej izjavlja, da je treba tožbo, ki jo je jugoslovenska vlada izrekla v svojem sporočilu svetu DN 4. julija, smatrati za zastarelo zaradi sklenitve sporazuma od 21. junija 1934. Takšnega mnenja je tudi zastopnik Italije. Predvsem je potrebno povedati, da se točka tega sporazuma, kjer je govora o teroristični akciji, glasi: »Jugoslovenska vlada se s svoji strani naslanja na madžarsko vlado, kar se tiče ukrepov, ki jih smatra madžarska vlada za potrebne nasproti jugoslovenskim emigrantom, ki zlorabljajo gostoljubnost Madžarske z nezakonito akcijo zoper jugoslovensko državo, s čimer škodujejo odnošajem dobrega sosedstva med obema državama.« Kakor se vidi, vsebuje ta sporazum obljubo madžarske vlade, da bo v bodoče izpolnjevala svojo dolžnost nasproti jugoslovenski vladi glede emigrantov-teroristov, nastanjenih na madžarskih tleh, in sicer v zmislu svoje note od 26. aprila 1934.

Kar se tiče političnih intervencij, so se note, ki so bile izmenjane pred sporazumom z dne 21. junija 1934, nanašale na dogodke, ki so neizbrisna resnica, dočim vsebuje omenjeni sporazum le obljube, da se slični dogodki v bodoče ne bodo zopet ponavljali. V ostalem jugoslovenska vlada ni predložila diplomatske korespondence v prilogi svoje obtožbe zato, da bi predlagala pravno reklamacijo za dejstva, ki so v resnici tukaj popravlja. Ta korespondenca naj samo pokaže stališče Madžarske do teroristične akcije, ki je naperjena proti integralnosti in varnosti jugoslovenske države. Ta splošen vtis, ki izhaja iz dokumentov, se ne more izbrisati s pravno subtilnostjo, ki ne počiva na nobenih temeljih. Jugoslovenska vlada je predložila svetu Društva narodov tožbo zaradi neizvršenega sporazuma z dne 21. junija 1934, kakor tudi zaradi prejšnjih obljub Madžarske.

Druge trditve, ki jih je navedel madžarski predstavnik, so istotako čudne kakor prve. On kvalificira intervencijo jugoslovenskega ministrstva in kraljevskega poslaništva v Budimpešti, kakor tudi policijsko intervencijo za izraz doslej neznane diplomatske terminologije. **Skoraj neverjetno je, da dajejo take izjave pred svetom Društva narodov predstavniki držav, ki so članice Društva narodov. Zares čudno je, da lahko akreditiran diplomatski zastopnik protestira proti izjavam diplomatskega predstavnika druge države, ki zahteva, da se napravi konec terorizmu in akciji, naperjeni proti integralnosti in varnosti sosednje države.**

Bajka o madžarski intervenciji v Beogradu

Madžarska spomenica očita Jugoslaviji, da je izobličila madžarsko noto od 26. aprila s prozornim ciljem. Gre za navedbo pasusa, ki ga navaja jugoslovenska spomenica v celoti brez vsakega skrajšanja. Kr. ministrstvo ne dvomi, da se od časa do časa dogajajo incidenti, ki prihajajo kot posledica tega, da so bili uslužbenci madžarske vlade enostavno presleparjeni od dotičnih zločincev na način, ki nikogar ne iznenadi, če se upoštevajo znane metode, ki se jih poslužujejo ti ljudje v svoji akciji. Ta del je navedla jugoslovenska spomenica zato, da dokaže, da je madžarska vlada sama priznala, da so emigranti in teroristi zločinci, ki se poslužujejo dovolj znanih metod. Po tem priznanju, ki je gotovo velikega pomena že samo po sebi, ostali del besedila, iz katerega je vzet ta odstavek, ničesar ne izpremeni na njegovem smislu. **Na trditev madžarske spomenice, da je madžarska vlada po svojem poslaniku v Beogradu zahtevala od jugoslovenske vlade podatke, ki so jih zbrale jugoslovenske oblasti, da bi izpopolnila preiskavo, ki jo je uvedla po lastni inciativi, moram pripomniti: Jugoslovenska vlada je v svojih arhivih skrbno iskala in še išče dokument o tej intervenciji, o kateri madžarska spomenica ne navaja niti oblike niti datuma, toda dosedaj ni našla o kaki takšni intervenciji madžarske vlade nobenega sledu.**

Likvidacija Janka puste

Zdi se mi, da je težko najti boljše ilustracije za zlonamernost madžarskih oblasti v pogledu teroristične akcije, nego je pripovedka o likvidaciji Janka puste, ki jo navaja madžarska spomenica na svoji peti strani. Po tej najnovejši verziji je potrebovala madžarska vlada polni dve leti, da je izvedela za obstoj taborišča na Janka pusti na svojem ozemlju in ko je to odkrila, je potrebovala še nadaljnjih sedem mesecev, da je taborišče razgnala. Madžarska spomenica tudi pojasnjuje zakasnitev likvidacije »skromne pristave« na Janka pusti s tem, da je šlo za zakup privatnopravne prirode, sloneč na pogodbi med zasebniki. To je tako točno, dodaje madžarska spomenica, da je mogla madžarska vlada, ko je sklenila razgnati taborišče emigrantov, storiti to samo potem pritiska na emigrante s pomočjo lokalnih oblasti, da jih je na ta način prisilila, da so prostovoljno zapustili Janka pusto.

Vse to je nerazumljivo. Če so bili emigranti mirni obdelovalci posestva, potem madžarska vlada ni imela razloga, da vrši nanje pritisk, naj zapuste posestvo. Toda ta hipoteza madžarske vlade je izključena, kajti ona sama izjavlja na strani 10. svoje spomenice, da je izgnala begunce na podlagi ugotovitev, ki jih je sama izvršila. Ako pa ji je bila likvidacija vsiljena iz razlogov javne varnosti, potem je nepojasnjeno, zakaj se je likvidacija zakasnila za sedem mesecev zaradi obstoja privatno-pravnih dogovorov. Ali na Madžarskem ne obstojajo zakoni o javnem redu in splošni policiji, katerim se ne morejo upirati nobeni privatno-pravni odnošaji. Ali je vseh 30 do 40 emigrantov, ki so stanovali na Janka pusti, skupna pogodbena stranka te famozne zakupne pogodbe. Pa tudi če dopustimo vse to, še nismo prišli do konca vsem neverjetnostim, ki jih je madžarska vlada nakopičila v tej žalostni zadevi. Madžarske oblasti so izjavile, da je vzel posestvo v zakup neki Emil Horvat (glej prilogo 37 jugoslovenske spomenice z dne 28. novembra). V svoji noti z dne 21. novembra je madžarsko zunanje ministrstvo priznalo, da Emil Horvat ni bil nihče drugi, nego šef teroristov Gustav Perčec, o katerem je istočasno razglasilo, da je izginil iz Madžarske koncem l. 1933., torej pred pričetkom likvidacije Janka puste. Evo, kako slika madžarska vlada v svojem memorandumu tega farmerja, profesionalnega zarotnika, ki je imel dokazano prevejano okretno sposobnost, izginiti kljub gosto razmreženemu nadzorstvu in dasi ga iščejo policije vseh držav. Sedaj bi bilo zanimivo vedeti, kakšne težave je delal madžarskim oblastem ta farmer-fantom, ki je sklenil zakupno pogodbo pod lažnim imenom in izginil iz Madžarske, ne da bi počakal na likvidacijo agrarne eksploatacije posestva ob meji in drugih akcesij, ki so nastale z zakupom in prodajo blaga s tega posestva po oblasteh, ki toliko spoštujejo pravne odnošaje.

Madžarska naj navede konkretne ukrepe proti teroristom

Memorandum madžarske vlade večkrat ponavlja, da so madžarske oblasti naravnost vzgledno izpolnjevale vse obveznosti napram jugoslovenski vladi in med drugim pravi, da po novem zakonu nobena tuja država ni tako strogo nastopila proti jugoslovenskim emigrantom kakor Madžarska pred umorom kralja Aleksandra I. *Bilo bi vsekakor bolje, da bi madžarska vlada navedla na precizen način konkretne odredbe, ki jih je izdala, da bi preprečila delovanje teroristov, ki je bilo naperjeno z madžarskega ozemlja proti Jugoslaviji.*

Kako je Madžarska izpolnila svojo dolžnost

V svoji spomenici navaja madžarska vlada samo dvoje: likvidacijo taborišča Janke puste in obsodbo terorista Premeca. Izjasnil sem se že o prvi točki, jugoslovenska spomenica od 28. novembra je pa insistirala na drugi. Zato nimam ničesar več temu dodati. A vendar, ker gre za presojo

načina, kako je madžarska vlada izpolnila svojo dolžnost v tej stvari, naj mi bo dovoljeno na podlagi znanih in izpričanih dejstev iznesti sodbo jugoslovenske vlade o tem:

1. Ankete, ki so jih madžarske oblasti na intervencijo jugoslovenske vlade vršile, so se zmerom redno končale s popolnoma negativnim rezultatom. Okoliščine, v katerih so se te dozdevne ankete vršile, niso bile nikdar sporočene jugoslovenski vladi.

2. V dobi več kakor 5 let, ko je jugoslovenska vlada stalno opozarjala madžarsko vlado na konkretne primere terorističnega delovanja, niso madžarske oblasti ne aretirale, ne preganjale, ne obsojale (izvzemši Premca) niti enega terorista, ki se je nahajal na njihovih tleh.

3. Ali madžarska vlada more potrditi, da je resno hotela vršiti strogo nadzorstvo nad emigranti teroristi, da jim prepreči prehod na jugoslovenska tla, medtem ko jim je istočasno dopustila, da se naseljujejo v neposredni bližini jugoslovenske meje, tam, kjer obstoji obmejni pas, kjer veljajo posebne olajšave za promet? Likvidacija taborišča Janke puste obstoji v običajnem prenosu teroristov v Nagy Kaniszo, oddaljeno 10 km od jugoslovenske meje.

4. Na šesti strani svoje spomenice daje madžarska vlada to-le poročilo o načinu, kako so se teroristi-emigranti ponašali na njenih tleh. Oni so čuvali kot medsebojno skrivnost svoje medsebojne odnošaje. Svojo organizacijo so skrivali s prisego iz strahu pred smrtjo zaradi maščevanja, ki jim je nalagala dolžnost, da čuvajo tajnost. Tudi iz drugih razlogov je nadzorstvo nad njimi bilo združeno s težkočami. Oni seveda niso imeli osebnih dokumentov in so stalno izpreminjali kraj svojega bivališča, ne da bi se poprej prijavili oblastvom. Oni so se zmerom skrivali pred oblastvi. Tisti, ki so že bili kje nastanjeni, so pomagali onim, ki so šele prišli, da se ognejo vsaki kontroli, in da zapeljejo oblasti v zmoto.

Dovolj je, da se vpraša, zakaj so se madžarske oblasti, ki so vedele, kaj delajo te osebe, napram njim izkazale tako uslužne, so jih tolerirale in jim šle na roko brez primera ter se trudile, da se premeste iz Janka puste na način, da jim je zagotovljena materialna eksistenca. Nerazumljivo je, kako je mogla civilizirana država dovoliti obstoj taki organizaciji na svojem državnem področju.

5. Jugoslovenska vlada je posebno opozorila vlado v Budimpešti na aktivnost nekega terorista na madžarskem področju ter zahtevala njegovo aretacijo ter izročitev. Ta terorist pa je bil izginil nekaj dni pred jugoslovensko intervencijo. Tak je bil primer tudi z Mijom Kraljem, ki je bil izginil meseca junija, ko je jugoslovenska vlada zahtevala njegovo izročitev v mesecu avgustu Slučaj Vekoslava Servacija, ki je izginil 13. oktobra, ko je bila zahtevana njegova aretacija 22. oktobra in slučaj Gustava Perčeca, katerega delovanje je bilo sporočeno meseca decembra l. 1933. in ki je bil označen, kot »da je izginil« koncem istega leta, pada v oči. Kar se tiče potnih listov, ki so bili izdani od madžarskih oblasti jugoslovenskim teroristom, izjavlja madžarski predstavnik, da lahko trdi, da je madžarska vlada po atentatu v Marseilleu na nepobiten način ugotovila, da hrvatski emigranti niso niti mogli imeti možnosti, da si nabavijo madžarske liste zakonitim potem. Iz te trditve se lahko sklepa, da Madžarska ne zanika avtentičnosti potnih listov, izjavlja pa, da niso mogli biti dobavljeni legalnim potom. Jugoslovenska vlada kaj drugega ni nikdar zahtevala. *Pojavlja pa se vprašanje, ki mora biti popolnoma razčiščeno. Ugotoviti se mora, kdo je izdajal te prave madžarske potne liste. Za sedaj se omejujem, da samo pripomnim, da je bilo število izdanih potnih listov zelo veliko in da so teroristi brez ozira na njih bivališče in njih državljanstvo in brez ozira na cilj potovanja vedno dobivali madžarske potne liste, izdane bodisi na njihovo pravo ali pa potvorjeno ime.*

Odgovornost madžarskih oblasti je potemtakem popolna. Z največjo osupljenostjo sem prečital oni del madžarske spomenice, ki se nanaša na odhod onih treh zločincev, ki so bili določeni za atentat na Nj. Vel. kralja Aleksandra. Njihov odhod pojasnjuje madžarska vlada s tem, da je jugoslovenska vlada zahtevala od madžarske vlade v svoji noti od 13. marca 1934, da izžene z madžarskega ozemlja jugoslovenske emigrante, ki so se pregrešili zoper dovoljeno jim gostoljubnost, ki so jo uživali na Madžarskem. V želji, da dokaže svojo najboljšo voljo, je madžarska vlada po tem, ko je za resne incidente na meji dobila popolno zadoščenje s sporazumom, ki je bil sklenjen v Beogradu, storila vse, da izpolni želje jugoslovenske vlade. Na strani 12. pravi madžarska spomenica: Zaradi teh ukrepov, ki jih je izdala madžarska vlada, so trije hrvatski emigranti, ki so sedaj zaprti v Franciji zaradi marsejskega atentata, zapustili Madžarsko skupno z ostalimi političnimi emigranti.

Gospodje! Mislim, da dolgujejo v tako resni debati člani Društva narodov drug drugemu in tudi svetu Društva narodov minimum spoštovanja in resnosti v svoji argumentaciji, da ne govorim o iskrenosti in dobri volji, ki je že davno izginila iz vseh razprav, ki se nanašajo na to stvar. **Zaradi tega najodločnejše protestiram proti takemu načinu razprave, ki ga smatram za napad na dostojanstvo Društva narodov.**

Tri vprašanja Eckhardtu

Ker pa je madžarski delegat že načel debato o tem, si ne morem kaj, da ne bi stavil gotovih vprašanj, ki mi pravkar prihajajo na misel:

1. Ali so trije zločinci, od katerih je bil eden že predmet ponovne zahteve po izročitvi s strani jugoslovenske vlade, šli iz Madžarske po svoji svobodni volji ali po naročilu madžarske vlade?

2. Predpostavljajoč, da so madžarske oblasti vedele za njihov odhod, ker gre za emigrante, ki so morali biti zaradi svoje teroristične akcije pod kontrolo madžarskih oblasti, ali so od teh ljudi zahtevali, da pojasnijo cilj svojega potovanja?

3. Kako so ti zločinci mogli dobiti madžarske potne liste, s katerimi so potovali v inozemstvo, kako so se mogli odtegniti »budni pozornosti« madžarskih oblasti ljudje, za katere so madžarske oblasti vedele, da nimajo vpravice na madžarske dokumente o njihovi identiteti.

Atentat in krivda Madžarske

Madžarski memorandum trdi razen tega, da se v zvezi z marsejskim atentatom na Madžarskem niso izvršile nikake priprave. To trditev so demantirali zločinci, ki so bili aretirani v Franciji in ki so izpovedali, da so bili za izvršitev atentata določeni s kocko in so nadalje izjavili povsem izrecno, da se je kockanje za določitev soizvršiteljev atentata vršilo v Veliki Kaniži v prisotnosti polkovnika Perčevića. Glede na trditev madžarske vlade, da polkovnik Perčević od pomladi ni prišel na Madžarsko, se moramo čuditi madžarskemu memorandumu, ki je tu znova v nasprotju z izpovedbami zločinca. To bi se morda opravičilo z navedbo madžarskih oblasti, da spričo prevejanih metod, ki so se jih posluževali teroristi, njihovih potovanj niso mogle kontrolirati, niti dognati, kdaj je kdo izmed teroristov prispel ali pa odšel z madžarskega ozemlja. In zopet je čudno, kako so mogle madžarske oblasti biti tako dobro poučene baš o potovanjih enega samega izmed terorističnih voditeljev. Podčrtati želim, da je Perčević jugoslovenski državljan, ki biva večinoma na Dunaju in je prav tako imel madžarski potni list, izdan 10. novembra l. 1932. od budimpeštanske policije pod št. A367-997-14 Da bi dokazali, da je bil marsejski zločin od početka do kraja organiziran in pripravljen povsod drugod, le ne na madžarskem ozemlju, navajajo v svoji spomenici smrtno obsodbo, ki je bila izrečena proti pokojnemu kralju Aleksandru I. v eni izmed emigrantskih kolonij, ki se nahajajo v neki drugi državi. Toda pri tem so opustili navedbo, da je v smislu te obsodbe organizacija »ustaša« v svrho izvršitve atentata odredila one svoje člane, ki so bili najbolje izvežbani za izvršitev takih dejanj in ki so se nahajali baš v gojencih taborišča Janka Puste Trije zločinci so v Veliki Kaniži dobili nalog, naj odpotujejo v Francijo in to odredbo jim je v Lausani potrdil Paveličev odposlanec. Pa vse to naj bi po madžarski spomenici glede na njene trditve o pripravah organizacij in izvršitvi marsejskega atentata z njimi ne bilo v zvezi v onem širnem smislu, v katerem skuša madžarska vlada dopovedati, da se je atentat pripravil in organiziral povsod drugod, samo ne na Madžarskem. Še posebno pozornost pa zbujajo povsem istovetne izpovedi treh sokrivcev, ki so sedaj v rokah francoske pravice in ki se skladajo v tem, da so bili oni izbrani in odposlani z madžarskega teritorija v Francijo, da sodelujejo pri izvršitvi marsejskega zločina.

Povodom tega se hočem ustaviti z vso resnostjo, ki ga vprašanje zahteva, na neki opazki, ki jo je izrekel spoštovani zastopnik Italije, ko je izjavil, da je svet zvedel, da je bila smrtna obsodba proti kralju Aleksandru izrečena v Belgiji. Mogoče je, da je bila taka resolucija sprejeta v nekaterih središčih jugoslovenske emigracije pod vtisom Ante Pavelića, šefa terorističnih ustašev in v prisotnosti njegovih odposlancev ter od njega plačanih agentov. Ta resolucija je bila izročena Paveliću kot šefu teroristične organizacije, da izvrši smrtno obsodbo, sklenjeno ne samo proti pokojnemu kralju, temveč tudi proti članom beograjske vlade. Dodal bi kot komentar k temu dokumentu, da smrtna obsodba še ni bila izvršena, v kolikor se nanaša na člane jugoslovenske vlade in da se šef teroristične organizacije, ki ima skrbeti za njeno izvršitev, nahaja izven obsega pravice.

En cel del jugoslovenske spomenice, ki se nanaša na tožbo proti madžarskim oblastvom zaradi podpore, ki so jo dajale teroristični organizaciji, je ostal brez odgovora. Toda neko splošno tajenje, ki negira vsako udeležbo tako civilnih kakor vojaških oblasti pri poučevanju in terorističnem organiziranju emigrantov, se ne more postaviti nasproti dejstvom, ki so jih ugotovile jugoslovenska sodišča, kakor tudi ne proti priznanjem emigrantov teroristov pred sodišči v tujih državah. Madžarska spomenica se bavi na več krajih brez kakršnegakoli pridržka s problemom notranje politike Jugoslavije. Prav tako gospod zastopnik Madžarske nima skrupulov, da ne bi dajal svoje sodbe o teh problemih. **Javno protestiram zoper takšno zlorabo diskutiranja pred svetom, ki se protivi osnovnim načelom mednarodnega prava. Razen tega dodajam, da madžarska vlada na ta način ne bo doprinesla k pomirjenju duhov in da ne bo omogočila postopnega povratka k normalnim odnošajem med obema državama.**

Kar se tiče madžarske spomenice, v kateri se trdi, da je bil marsejski atentat delo, ki je bilo pripravljeno v tajni teroristični akciji v Jugoslaviji, je to nesramnost, ki jo je doslej navedla v svoji spomenici le Madžarska. V Jugoslaviji javni mir in varnost že zdavnaj nista bila ogrožena in edini resni incidenti, ki so se na žalost bili doslej zgodili, so bili organizirani in izvršeni po profesionalnih zločincih, ki so bili plačani od inozemstva. Kar se tiče trditve, da ima vsa zadeva politično tendenco, da je ta trditev Madžarske preveč prozorna. Madžarska navaja, da se skozi 8 stoletij javnopravne unije in skupne zgodovine s Hrvatsko ni moglo zabeležiti eno teroristično delo niti z ene niti z druge strani. Ni mi mogoče, da bi se danes spuščal v razglabljanje stoletnih borb, ki jih je hrvatski narod vodil proti madžarskim zatiralcem in ki so se končale z zedinjenjem Slovanov v nacionalno državo.

Da bi ilustriral dober namen Madžarske proti Jugoslaviji, je dejal njen predstavnik, da je bila madžarska vlada predložila leta 1926. jugoslovenski vladi sklenitev pogodbe o prijateljstvu in nenapadanju. To je podčrtal tudi posebni predstavnik kraljevine Italije. **Jugoslovenska vlada je bila daleč od tega, da bi tedaj podcenjevala to madžarsko ponudbo, toda ona je smatrala, če je madžarski vladi v resnici do konsolidacije miru in dobrih odnosov med sosedi, bi morala svojo ponudbo poslati tudi Češkoslovaški, s katero je bila Jugoslavija že vezana s pogodbo o Mali zvezi.**

Jugoslavija zahteva obsodbo

Iznašajoč pred svet Društva narodov svojo tožbo, je bila Jugoslavija poprta od Rumunije in Češkoslovaške, trdno prepričana, da je napravila uslugo ideji miru. V izvrševanju tega sodnega akta, zasnovanega na bitnih določbah pakta Društva narodov, si je jugoslovenska vlada prizadevala, da se izogne vsemu, kar bi moglo razširiti debato in jo prevesti na politični teren. V svoji zmernosti je hotela jugoslovenska vlada olajšati delikatno nalogo sveta Društva narodov. Toda s tem niti najmanj ne odstopa od svojega sklepa, s katerim zahteva obsodbo delovanja, za katero so odgovorne madžarske oblasti napram jugoslovenskemu narodu. Jugoslavija smatra obsodbo takega početja za neobhodno, da bi se pomirilo upravičeno razburjenje in vznemirjenje, ki je zajelo jugoslovenski narod zaradi marsejskega zločina in njegovega ozadja, ki smo ga podrobno opisali.

Jugoslovenska vlada je do kraja izvršila svojo dolžnost za ohranitev miru in pričakuje, da bo sedaj tudi svet Društva narodov storil svojo dolžnost. Dejstva, ki jih je prinesla na dan jugoslovenska vlada, so tako jasna in očigledna, da dopuščajo svetu Društva narodov, da zavzame jasno stališče v tem vprašanju. Možnost, da ne bi dobila pravice v tako resni stvari, mora smatrati jugoslovenska vlada za ogrožanje miru. Svet Društva narodov mora pogledati resnici v oči, čeravno je to morda v nekaterih pogledih mučno, kajti mir more počivati samo na spoštovanju resnice, pravice in mednarodne moralnosti.

Govor gosp. Jevtića je napravil na vse navzoče silen vtis.

Trije znameniti zdravilni vrelci

»Tempel«
»Styria«
»Donat«

Vsak služi zdravju na svoj način.

Titulescu zahteva zadoščenje Jugoslaviji

Mala antanta proži Madžarski roko v spravo, zahteva pa, da prizna svojo krivdo

Titulescov govor je bil kljub končni miroljubni ponudbi oster napad na Madžarsko. Titulescu je začel svoj govor s počastitvijo spomina pokojnega kralja Aleksandra, ki ga je imenoval neustrašenega ustanovitelja Jugoslavije. Nato je ponovil svoje prejšnje izjave, da je rumunska podpora Jugoslavije normalen akt organičnega življenja Male antante. Razčlenil je madžarsko spomenico ter stavil glede gotovih točk nova vprašanja Madžarski. Med drugim je poudarjal: če že niso vojaške in civilne oblasti dobavljale teroristom na Madžarskem orožja, kar domneva, vendar so opustili potrebno skrbnost. Dejstvo je, da so si teroristi v Janki pusti privabili orožje in da so ga mogli tudi uporabljati. Glede potnih listov je izjavila Madžarska, da so jih teroristi mogli dobiti le ilegalnim potem. Potni listi pa so pristni in če so pristni, dokazuje to najmanje, da so gotove madžarske oblasti kršile zakone. Madžarska izjavlja dalje, da madžarski častniki in civilne oblasti nikoli niso prišli v stik s teroristi. Iti hoče preko te izjave ter ugotoviti, da bi se morale madžarske oblasti bolj brigati za teroriste ter jim preprečiti zlorabljanje azilskega prava. Ali spadajo k azilskemu pravu tudi orožje in eksplozivne snovi? Ne glede na zadoščenje, ki ga je treba dati Jugoslaviji, mora biti sklenjen tudi mednarodni dogovor za pobijanje terorizma. Rumunija je že leta 1932. stavila predlog glede moralične razorožitve. Takrat pa je bila ravno Madžarska, ki je to odklonila. Najenergičneje mora protestirati proti temu, da govorijo madžarski delegati zaradi podpore, ki jo ima Jugoslavija od Male antante o političnih motivih, ki naj bi diskreditirali revizionizem Pomoč Male antante Jugoslaviji izhaja iz statutov Male antante Poleg tega je rumunski suveren svak umorjenega kralja Aleksandra Namesto, da bi Madžarska v svojem napačnem nacionalnem čustvovanju imenovala korak Male antante političen manever, bi bilo bolje, da bi madžarski delegati gledali v tem koraku sredstvo, ki služi miru.

V svojem nadaljnjem govoru je Titulescu nastopil proti revizionizmu ter dejal, da bi se izreklo le malo držav za revizionizem, ako bi se moglo izvesti svetovno glasovanje o njem. Končno je Titulescu rotil svet Društva narodov naj se ozira na veliko žalost Jugoslavije in naj ji da zadoščenje. Kar je danes lahko, bo jutri že nemogoče. Mala antanta noče ponižati Madžarske. Ona je prišla v Ženevo kot apostol miru ter proži Madžarski svojo roko. Dajte Jugoslaviji pametno zadoščenje in pomagajte s tem ne samo stvari miru, temveč tudi samim sebi.

Beneš: Društvo narodov naj se zaveda svoje odgovornosti

Po Titulescu je dobil besedo češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš, ki se je najprej bavil z obtožbami Tiborja Eckhardta proti Češkoslovaški. Češkoslovaški tisk, je poudarjal dr. Beneš, ni nikoli naperil nobene kampanje proti Madžarski, temveč se je vedno omejil na objektivno poročevanje. Napačne ugotovitve je naknadno vedno zopet popravil. Dr. Beneš je nato govoril o izpovedbah Vinka Mihalusa v bratislavskem procesu, o katerih se je izjavil madžarski delegat. Slikal je delovanje tega moža ter je izjavil, da je Mihalus deloval za revizionistično madžarsko organizacijo in da je dobival iz Budimpešte finančno podporo. Revidiral je proglas za proklamacijo slovaške neodvisnosti, ki je bil naravnost prepisan iz proklamacije za dosego neodvisnosti Hrvatske. Končno se je dr. Beneš bavil z vprašanjem zvez in razlik med revizionizmom in terorizmom. Ta dva pojma se ne smeta med seboj zamenjati, vendar pa se tudi ne smeta vedno ločiti. Obstojajo mirni revizionisti in teroristični revizionisti. S prvimi je mogoče razpravljati v duhu političnega prepričanja in s teoretičnimi in praktičnimi argumenti. Teroristične revizioniste pa je treba prisiliti k upoštevanju načel pakta Društva narodov. Dr. Beneš je končno naslovil apel na Društvo narodov, da zadosti zahtevam Jugoslavije. Opozarjal je sicer na to, da svet Društva narodov ni sodišče, vendar mu pa je tudi znano, da izvaja ta ustanova svoj ugled s političnimi sklepi, ki so v političnem oziru pravični in ki morajo dati narodom, ki so postali žrtve zločinskih intrig, zadoščenje. Jugoslavija mora za svoje plemenito stališče dobiti tudi zadoščenje. Društvo narodov se mora zavedati svoje velike odgovornosti.

Umik Madžarske

Madžarski delegat Eckhardt izjavlja, da je madžarska vlada pripravljena sporazumeti se z Jugoslavijo

Ko se je polegel aplavz, s katerim se je vsa dvorana oddolžila globoko zamišljenemu in stvarnemu govoru jugoslovenskega zunanjega ministra Bogoljuba Jevtića, je **povzel besedo madžarski delegat Tibor Eckhardt, ki je v svojem govoru med drugim naglasil, da je madžarska vlada pripravljena sporazumeti se z jugoslovensko glede njene spomenice o marsejskem atentatu.** Izjavo madžarskega delegata so vsi ženevski krogi takoj sprejeli kot znak madžarskega umika. Eckhardt je odgovoril tudi na izvajanja rumunskega zunanjega ministra Titulesca in češkoslovaškega zunanjega ministra dr. Beneša in se je opravičil, da v svoji pripombi o tradicijah in propagandi ni mislil niti na rumunski niti na češkoslovaški narod, marveč na neke gotove liste. Ta Eckhardtova izjava je vzbudila pri prisotnih mnogoštevilnih novinarjih vihar protestov. Eckhardt je nato govoril o reviziji in skušal pobijati trditve Titulesca in dr. Beneša ter poudarjal, da je marsejski atentat zakrivil bolj mednarodni terorizem nego revizionizem. **Končno je Eckhardt ponovno v pomirljivem tonu dejal, da je Madžarska pripravljena sporazumeti se z vsemi.**

Po govoru madžarskega delegata se je razbralo z lic vseh prepričanje, da so se glavne delegacije že sporazumele o zadoščenju, ki naj se da Jugoslaviji.

Po kratkem pojasnilu turškega zunanjega ministra Tevfika Ruždi beja je bil soglasno sprejet predlog, da se imenuje za poročevalca v jugoslovenski zadevi angleški delegat minister Eden, kateremu so vsi prisotni delegati prisrčno čestitali. Litvinov je še predlagal, naj bi se debata nadaljevala vso noč, če je to potrebno. Svet je zares sklenil, da se bo nadaljevala seja ob 22.30.

Po zaključitvi nocojšnje seje sveta Društva narodov so se v kuloarjih z bliskovito naglico razširile vesti o sporazumu, ki bo sklenjen vsekakor še to noč. Madžari so pristali na naslednjo resolucijo angleškega zunanjega ministra Edena: **1. Obsodi se marsejski zločin. 2. Pozove se madžarska vlada, da dožene odgovornost izvestnih svojih organov, ki so bili zapleteni v teroristično organizacijo, jih kaznuje in o tem naknadno poroča svetu. 3. Sklene se mednarodna konvencija o pobijanju mednarodnega terorizma.**

Pravici zadoščeno

Potek nočne seje, na kateri je bila soglasno sprejeta obsodba Madžarske

Ženeva, 11. decembra. AA. Kmalu po 22.30 je svet Društva narodov nadaljeval zaključno debato o jugoslovenski spomenici zaradi marsejskega atentata. K besedi so se oglasili francoski zunanji minister Laval, sovjetski komisar za zunanje zadeve Litvinov, delegat Poljske Komarnicki in španski delegat Madariaga.

Okrog polnoči je svet Društva narodov po predlogu kraljevske jugoslovenske vlade na osnovi § 2. čl. 11. pakta o Društvu narodov soglasno sprejel naslednjo resolucijo:

1. Prepričan, da je tolmač čustev vsega Društva narodov, svet Društva narodov enodušno obžaluje atentat, ki je zahteval življenji jugoslovenskega Viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja in g. Louisa Barthouja, obsoja ta gnusni zločin in se pridružuje žalosti jugoslovenskega in francoskega naroda ter zahteva, da se vsi, ki so odgovorni, kaznujejo.

2. Svet Društva narodov opozarja, da je vsaka država dolžna, da ne podpira in ne trpi na svojem ozemlju nikake teroristične aktivnosti s političnimi svrhami. Nobena država ne sme ničesar zanemariti, kar bi preprečilo ali onemogočilo delovanje take vrste in mora vsaka sodelovati v ta namen z vladami, ki bi to od nje zahtevale. Svet Društva narodov torej ugotavlja, da je zlasti dolžnost članov Društva narodov glede na njihove obveznosti napram paktu, da spoštujejo teritorialno integralnost sedanje politične nezavisnosti ostalih članic.

3. V prizadevanju, da bi med članicami društva vladali dobri odnošaji, od katerih zavisi mir; zaupajoč, da ne bodo ničesar storile, kar bi moglo mir kompromitirati;

ugotavljajoč, da izhaja iz razprave, ki se je vodila pred svetom Društva narodov, kakor tudi iz dokumentov, ki so mu bili predloženi, in posebno iz diplomatske korespondence med jugoslovensko in madžarsko vlado od l. 1931. do 1934, da razna vprašanja, ki se nanašajo na obstoj in aktivnost terorističnih elementov izven jugoslovenskega ozemlja, niso bila urejena v zadovoljstvo jugoslovenske vlade;

ugotavljajoč po tej razpravi in na osnovi omenjenih dokumentov, da so izvestne madžarske oblasti sokrive vsaj zaradi nemarnosti o priliki delovanja v zvezi s pripravami za marsejski atentat;

smatrajoč poleg tega, da ima madžarska vlada, v svesti si svoje mednarodne odgovornosti, dolžnost, da brez oklevanja izda ali izzove vse primerne sankcije proti onim oblastim, katerih krivda bo dognana;

prepričan, da bo madžarska vlada izpolnila to dolžnost, jo poziva svet Društva narodov, da mu sporoči odredbe, ki jih bo v ta namen izdala.

4. Svet Društva narodov smatra, da predpisi mednarodnega prava o pobijanju teroristične aktivnosti danes niso dovolj precizni, da bi mogli garantirati efektno mednarodno sodelovanje v tem pogledu. Zato določa, da se sestavi odbor strokovnjakov z nalogo, da prouči to vprašanje v svrho sestavne načrta o mednarodni konvenciji, s katero bo mogoče zagotoviti pobijanje delovanja ali zločina, izvršenega v svrho političnega terorizma. Ta odbor sestavlja deset članov. Svet Društva narodov poziva vlade Belgije, Anglije, Francije, Madžarske, Italije, Poljske, Rumunske, Švice in Unije sovjetskih socialističnih republik, da vsaka izmed njih imenuje po enega člana v ta odbor in mu predloži v proučitev nasvete, ki jih je dala svetu Društva narodov francoska vlada ter obenem pozove vse vlade, ki bi istotako imele tudi same kake nasvete, da jih dostavijo generalnemu tajniku, ki jih bo dal v proučitev odboru. Svet Društva narodov poziva odbor, da mu predloži svoje poročilo, da lahko uvede proceduro, določeno z resolucijo skupščine Društva narodov z dne 25. septembra 1931, ki se nanaša na sklenitev kake konvencije pod okriljem Društva narodov.

Lavalov načrt pogodbe o pobijanju terorizma

Ženeva, 10. decembra. AA. Predsednik sveta Društva narodov Vasconcellos je na današnji seji prečital spomenico, ki mu jo je poslal francoski zunanji minister Laval v obliki pisma. Pismo Lavala se glasi:

Temelj sklenitve mednarodnega sporazuma za pobijanje politike terorizma, ki naj se sklene, ima namen, da se olajša pobijanje kriminalnih del, ki so naperjena proti osebam in vsebujejo teroristična delovanja, ki naj koristijo političnim ciljem.

I.

Dela na katera se misli, so: 1. Atentat na življenje in svobodo šefov držav, članov vlad, proti administrativnim in sodnim organom ali proti uradnikom ali privatnim osebam zaradi njihovega političnega delovanja.

2. Atentat na javne zgradbe, železnice, ladje, letala in ostala prometna sredstva.

3. Združenje v cilju izvršitve teh terorističnih del.

4. Posest orožja, municije, eksplozivnih snovi in vžigalnih sredstev za teroristične akcije.

5. Provokacije z namenom, da se ta dela izvršijo ali apologija istih.

Upoštevajoč razne zakonodaje, bi se moral sprejeti sklep, katera druga dela bi spadala v gori omenjeni sporazum. Države bi se morale obvezati, da bodo pobijale dela te vrste in da bodo zatirale vsa dela, naperjena proti drugim državam, njihovim šefom ali njihovim državljanom.

II.

Pobijanje teh del bo poverjeno sodiščem posameznih držav. Ustanovilo pa se bo diplomatsko mednarodno kazensko sodišče, ki bo sestavljeno iz petih članov. Mednarodno kazensko sodišče bi sodilo osebam, ki so obtožene v kaki državi za naslednja dejanja: 1. Če obtoženec pobegne v drugo državo, ki ga noče izročiti državi, iz katere je pobegnil, se ta obtoženec spravi pred mednarodno kazensko sodišče, predno se dovoli ekstradicija oni državi, ki ga zahteva. 2. Če smatra država, na katere področju je izvršeno kaznivo dejanje, za potrebno, da se v gotovih slučajih odreče postopku pred svojim lastnim sodiščem.

Pri vsakem sklepu bi mednarodno sodišče določilo odgovorno državo, ki se ji mora zagotoviti izvršitev kazni. Pravica pomilostitve bi pripadala svetu Društva narodov bodisi na predlog države, katere kazen se ima izvršiti, bodisi države, proti kateri bi se izvršila kazen, bodisi države, ki pripada obsojencu.

3. Konvencija naj bi določila posebno dispozicijo v svrho ugotovitve točnosti potnih listov in legitimacij. Morala bi se brigati za pobijanje ponarejenja dokumentov, falzificiranih legitimacij in lažnih papirjev tudi tedaj, če ima falzifikat podpis ali pečat tuje države.

4. Moralo bi se določiti in organizirati: 1. Poročanje o pripravljanju kriminalnih dejanj v kakšni državi proti kaki drugi pogodbeni državi. 2. Poročanje o falzificiranju legitimacij. 3. Sklenitev pogodb o ekstradiciji.

★

Ženeva, 10. decembra. AA. Francoski zunanji minister Laval, ki je včeraj zjutraj konferiral z zastopnikom Jugoslavije in Grčije gg. Jevtićem in Politisom, je imel snoči važen sestanek z zastopnikom Italije baronom Aloisijem in britanskim predstavnikom Edenom. **Pri obeh se je zavzel za to, naj bi Velika Britanija in Italija podprli pravično jugoslovensko stvar v Ženevi. S čvrstimi argumenti je poudaril, kakšna nevarnost grozi svetovnemu miru, če Jugoslavija ne dobi zadoščenja.** Prav tako je prosil zastopnika Italije in Velike Britanije, naj podpreta prizadevanja Francije, da se čim prej izdelajo pravila in sankcije zoper zločine mednarodnega terorizma.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Pravo lice Madžarske

Razveseljivi pojavi preokreta v miselnosti ljudstva — Strahovita beda kmečkega prebivalstva — Strupena revizionistična gonja je delo peščice izmozgovalcev

Bratislava, 7. decembra.

Jugoslovenska obtožba v Ženevi je na madžarsko javnost napravila vsekakor resnejši in poraznejši dojem, nego to priznava madžarski tisk. Vse se le ne da utajiti in iz krajev, ležečih ob mejah držav Male antante, prodira v notranjost resnica o zločinskem sodelovanju madžarskih službenih činiteljev z najetimi morilci. Vlada, ki razširjenju resnice stavlja na pot vse mogoče ovire, s tem nehote pospešuje željo po resnici.

To pronicanje podrobnosti o pravem stanju stvari pa tudi hrabri nasprotnike blaznega revizionizma, da smeleje nastopajo in propovedujejo, naj se najprej revidira madžarsko notranje življenje. Namesto da stalno draži in izziva sosede, bi se morala vlada posvetiti notranjim problemom in pričeti notranjo reformacijo. To idejo že nekoliko let propoveduje škof Makkai iz Sedmograške, ki je izdal že tri knjige o notranji preureditvi Madžarske. Pred par leti se mu je pridružil debrecinski škof Balthazar, nedavno pa je tudi škof Ravasz odkrito izjavil, da se mora madžarski narod prilagoditi izpremembi, ki mu jo je prinesel izid svetovne vojne in samo na tej podlagi graditi svojo bodočnost. V ostalem se na Madžarskem ne morejo izvesti samo majhna popravila, marveč se mora iz temelja vse preurediti.

To mnenje visokih kalvinskih cerkvenih dostojanstvenikov se uspešno širi v madžarski javnosti, ne ostaja pa brez vpliva tudi na katoliške Madžare, dasi so ti najbolj goreči pristaši revizije in sedanjega režima. V Vesprimu je pretekle dni katoliški duhovnik in poslanec Mikloš Griger na svojem shodu poudarjal, da je propada Madžarske kriva v prvi vrsti demoralizacija, ki se je razpasla med narodom, kakor skoro nikjer drugje na svetu. Pred par leti bi javnost sama slične izjave smatrala za veleizdajstvo, danes pa si niti vlada ne upa zatreti razširjanja takih nazorov.

Dosedanji hrup, ki so ga politični pustolovci in plačanci dvigali iz Budimpešte proti sosednim državam, je samo zakrival nered v notranjosti in obračal pozornost javnosti od pravega zla. Najboljši pisatelji, javni delavci in domoljubi obtožujejo režim, da se že vsa leta po prevratu prav nič ne briga za nekatere obmejne, pa tudi osrednje dele države. Ljudstvo živi n. pr. v Zatisju, ob zgornjem teku Tise in v Zadunavju v taki nepopisni bedi in kulturni zapuščenosti, da spominjajo nekateri kraji na azijske prilike. V Zatisju, ki predstavlja četrtino madžarske državne površine in ki je čisto madžarsko po narodnosti, so razmere skoroda take, kakor so bile pod Turki. Tu je vsako katastralno jutro zemlje obremenjeno s 126 pengi raznih dajatev, medtem ko znaša v drugih krajih Madžarske ta obremenitev le 75 do 95 pengov.

Še hujša beda je v zgornjem teku Tise ob čsl. meji, kjer žive pomadžarjeni Slovaki, t. j. v okolici mest Jagra in Miškovca (Miskolcz). Tu se je v praksi obdržalo še tlačanstvo izpred l. 1848. Po uradnih podatkih je v enajstih občinah, sreza Mezökovesd 4041 oseb, ki stanujejo v jamah, izkopanih v peščena tla in pokritih z bedno slamo. Ljudstvo tega kraja nudi najstrašnejši primer nasilnega pomadžarjenja. Oropano svojega rodnega jezika poginja v bedi in nesreči. Pri tem pa je ljudstvo zelo nadarjeno in ima najlepše vezenine iz vse Madžarske. Umetniški čut je seveda dedovina slovaških prednikov in Madžari se silno radi pobahajo z narodno umetnostjo tega ljudstva. O njegovem kulturnem, gospodarskem in socialnem stanju pa skrbno molče. V Mezökovesdu so sicer ustanovili izložbo narodne umetnosti, za bedno ljudstvo pa doslej niso storili še prav ničesar.

V vasi Tibolddaro, v najbližji okolici omenjenega mesta, so skoro polovica človeških prebivališč jame in v njih stanuje okoli 60 odst. vaščanov. Ko je veliki župan iz Miškovca posetil to čudno naselje, je dejal, da so prilike v tem selu hujše nego kje v Aziji. Toda namesto, da bi osnoval pomožni odbor, rajši plačuje iz javnih sredstev razne kričače in sleparje, da delajo propagando zoper sosedne države.

Madžarski književnik Olah očitno govori zoper laž madžarske propagande, da bi sedanje bede bil kriv trianonski mir, marveč trdi, da se je narodu za vrat obesilo nekoliko tisoč zajedalcev, ki tirajo narod v pogubo. Veleposestniki, plemiči in pokvarjeni intelektualci uničujejo narod, zapravljajo njegove dohodke in si dado mastno plačevati svoje hujskaške delo. Olah navaja celo vrsto revizionističnih organizacij, ki uživajo obilne državne podpore, toda funkcionarji sproti poneverjajo dohodke organizacij.

Madžarski kmet ve, da je tudi sosedne države močno pritisnila kriza, toda on primerja svoje življenje z onim madžarskih manjšin na drugi strani državne meje in prihaja do zaključka, da ni nikjer take bede in tako silovitega izmozgavanja, kakor ravno pod krono sv. Štefana. V tem spoznanju seljak tudi uvideva, da je revizionistična gonja ne samo prazna, marveč naravnost zločinska. Središče vsega tega početja pa je Budimpešta, kjer nekoliko tisoč poturic odloča o življenjskih interesih madžarskega ljudstva. Ako bi res prišlo do revizije, bi se morali od Madžarske odtrgati še mnogi kraji, ki zdaj propadajo in umirajo pod strahovlado budimpeštanske oligarhije.

Kongres zveze mest

Zveza mest za ureditev samoupravnih financ — Poklonitev na Oplencu pred grobom viteškega kralja Uedinitelja

Kragujevac, 10. septembra. d. Zveza mest kraljevine Jugoslavije si je za letošnji svoj kongres izbrala srce Šumadije, Kragujevac. Kongres je otvoril včeraj ob 9. v navzočnosti številnih predstavnikov naših mest kragujevški župan Aleksa Obradović, ki je izrekel prisrčno dobrodošlico. Predstavnik beograjske občine g. Stojadinović je nato pojasnil, da je zagrebški bivši župan dr. Ivo Krbek odložil predsedniško mesto. Ob burnem odobravanju je bil izvoljen za predsedika kongresa sedanji predsednik zagrebške občine Rudolf Erber. Po njegovem lepem govoru v spomin Viteškega kralja Aleksandra so se vsi navzoči poglobili v enominutni molk. Nj. Vel. kralju Petru II. je bila poslana daljša vdanostna brzojavka. O bodočem delu Zveze mest je Erber izvajal:

Da bi se popolnoma izenačila komunalna zakonodaja, bo morala zveza mest živahno nadaljevati stremljenje po enotnem zakonu o samoupravnih financah. Novi zakon naj mestoma zajamči svoboden položaj in razvoj, zlasti pri uvajanju mestnih dohodkov. Razen tega je potrebno, da se čim prej izenači tudi zakonodaja glede mestne uprave, ker to še ni izvršeno. Zveza mest bo morala podpirati mestne uprave pri organiziranju in se posebno truditi, da bodo mestni statuti, uredbe in pravilniki čim enotnejši. Zveza mest bo morala pritegniti k sebi še ona mesta, ki doslej še niso včlanjena, in ostale večje kraje, ki jim pritiče značaj mest.

Po obsežnih poročilih in razmotrivanjih je bila sprejeta daljša resolucija, nato pa so se ves dan vršila predavanja.

Danes so se delegati skupno odpeljali na Oplenac, kjer so se poklonili manom pokojnega kralja Uedinitelja in položili na grob srebrn venec iz lipovega in lovorjevega listja.

Drangov in Nastev internirana

Sofija, 10. decembra. AA. Po poročilu bolgarskih listov so predvčerajšnjim prepeljali bivša člana osrednjega odbora razpuščene VMRO Kirila Drangova in Zora Nasteva z močno stražo v Lom, kjer bosta internirana in kjer bosta pod strogim policijskim nadzorstvom. V Lomu bosta ostala, dokler ju sodišče ne bo pozvalo na zagovor za storjena dejanja. Kakor znano, je v Lomu interniran tudi tretji član tega odbora Vladimir Kurtev, ki so ga internirale vojaške oblasti.

Podelitev Nobelove mirovne nagrade

London, 10. decembra. AA. Včerajšnjo vest o prisoji Nobelove mirovne nagrade je treba popraviti tako, da se mirovna nagrada za l. 1934. ne deli med gg. Hendersona in Normana Angella, temveč jo vso dobi g. Henderson. Normanu Angellu je prisojena mirovna nagrada za l. 1933., katere podelitev so lani odgodili.

Premestitev

Beograd, 10. decembra p. Premeščen je učitelj Evgen Nagi od Sv. Primoža v Domanjševce.

Naši kraji in ljudje

Svečana zaprisega rezervnih oficirjev

V nedeljo so v vsej Jugoslaviji prisegli rezervni častniki zvestobo Nj. Vel. kralju Petru II. Zaprisega je bila v vseh večjih garnizijah izvršena na svečan način. V Ljubljani je bilo zbranih daleč nad tisoč rezervnih častnikov, a tudi ta množica je zavzela, kakor je videti na sliki, le majhen del ogromnega dvorišča v vojašnici vojvode Mišiča. Ob času posnetka je ravno prisegala pred polkovno zastavo (na desni) manjša skupina, v kateri so bili pravoslavni, evangeličani in starokatoliki. Spodaj: diviz. general g. Cukavac ob svojem krasnem nagovoru po izvršeni zaprisegi.

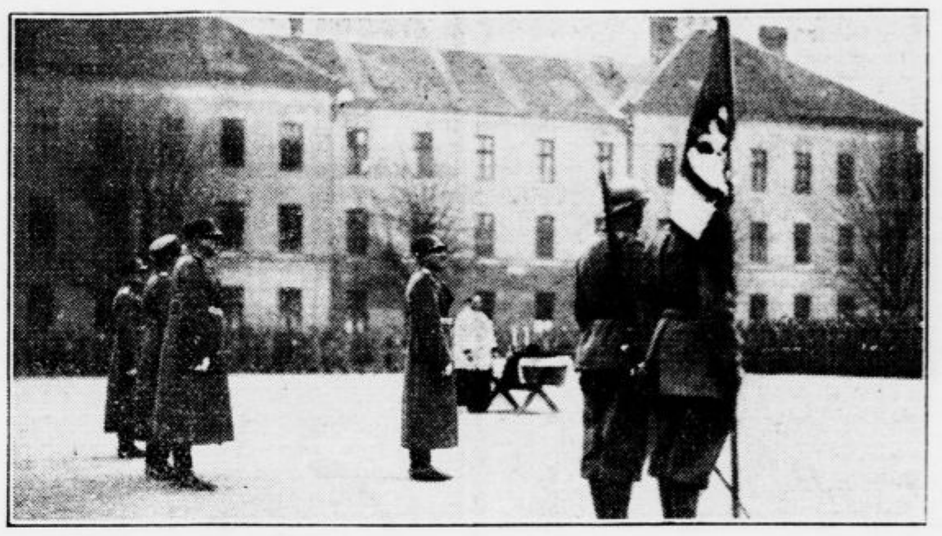

Vzor dobrotnika in narodnjaka Anton Gregorc †

Ljubljana, 10. decembra

Davi je na svojem stanovanju v Ilirski ulici 19 umrl upokojeni železniški revident g. Anton *Gregorc*, star 64 let. S pokojnim leže v grob mož izredne delavnosti na nacionalnem in humanitarnem področju. Že pred 40 leti se je g. Gregorc začel udejstvovati kot narodnjak in ko je bil nemški pritisk na slovenskega uradnika najhujši, ni klonil nikdar. Vedno je stal neomajno

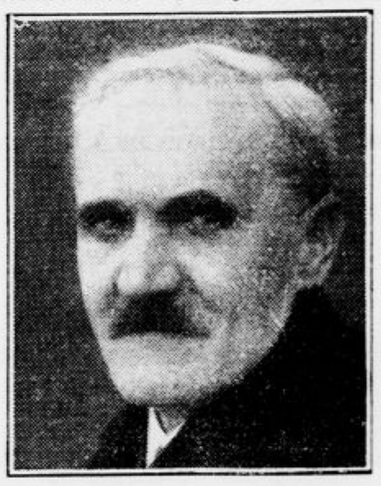

kakor skala in je večkrat zaradi svoje odločnosti stavil v nevarnost celo svoj obstanek. Ko smo leta 1919. zasedli Koroško, je bil Gregorc prvi med našimi železničarji, ki so šli opravljat tja gori težko in odgovorno službo. Vztrajal je v njej takorekoč uro in dan do zadnjega trenutka naše uprave.

Anton Gregorc je bil tudi navdušen Sokol. Povsod, kjer je služboval, je takoj vstopil v sokolsko vrsto, če pa v kraju ni bilo še Sokola, je bil gotovo med njegovimi ustanovitelji. Za sokolsko idejo je navduševal vsepovsod staro in mlado, vedno z živo besedo in dejanjem. Da, zlasti tudi z dejanjem! Pokojni Gregorc je bil vsak čas pripravljen zlasti sokolski naraščaj tudi gmotno podpirati in je to tudi vršil kljub temu, da je imel zadnja leta zaradi splošnega zniževanja plač državnim uslužbencem vedno manjše prejemke. In če sam ni zmogel dati iz svojega, je šel okrog znancev in gmotno boljše situiranih ljudi ter prosil in prosil, da je dosegel svoj namen. Pri Sokolu se je aktivno udejstvoval do zadnjega in je bil funkcionar še pri zadnjem Miklavževem večeru na Taboru. Enako vnet podpornik kakor sokolski deci, je bil podpiratelj revnih in ubogih kot okrajni načelnik za šentpeterski okraj. Koliko je tu storil Anton Gregorc dobrega, vedo le reveži tega okraja ter oblasti, pri katerih je imel zaradi njih opravka. Ni si dal miru od jutra do večera in dasi že bolehen in v letih, je otiral solze podpore potrebnim. Ko leži mož na mrtvaškem odru, je na njegovi pisalni mizi predlog za razdelitev izprošenih drv 30 najpotrebnejšim v šentpetrskem okraju. In kakor Sokola tako je tudi tu podpiral iz svojega vsakega, kolikor je mogel brez ozira na politično prepričanje.

Poleg vsega tega je bil pokojni Gregorc navdušen pripadnik jugoslovenske ideje. Prav malo tako iskrenih nacionalistov je med nami, ki bi bili s tako neomahljivo vero zrli v boljšo bodočnost našega naroda in videli rešitev našo le v združeni Jugoslaviji. Zaradi tega je bil vedno v prvih vrstah stranke, ki se je borila za te ideje, in kadar so bile volitve, je bil povsod prvi med prvimi, navdušujoč brez prestanka. In dasi strogo naprednega mišljenja ni imel sovražnika v nasprotnih taborih, ker sam sovraštva ni poznal in je povsod delil same dobrote.

Pokojnik je zapustil vdovo in šest otrok, ki jih je vzgojil vse v strogo narodnem duhu v nesebične sokolske delavce. Bodi blagemu možu ohranjen med nami častен spomin, gospe vdovi in sinovom in hčeram naše srčno sožalje!

Pri pokvarjenem želodcu, plinih v črevesju, slabem okusu v ustih, čelnem glavobolu, mrzlici, zapeki, bljuvanju ali driski učinkuje že kozarec naravne **»Franz Josefove« grenčice** sigurno, naglo in prijetno. Znameniti zdravniki za želodec izpričujejo, da se izkaže uporaba **»Franz Josefove« vode** kot prava blagodat za po jedi in pijači preobložena prebavila. **»Franz Josefova« grenčica** se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

NE RAZMETUJTE VAŠEGA DENARJA!

Za 4 DINARJE dobite že propagandno tubo zobne paste

BOTOT

Velika božičnica ob spominu na Viteškega kralja

Ljubljana, 10. decembra

Božičnico Kola jugoslovenskih sester smo dosedanja leta obhajali radostni v zvezi s slavjem rojstnega dne našega ljubljenega Viteškega kralja. Zatonila je naša sreča, nikdar več nam ne bo vstajal 17. december v rožni zarji. Zato je KJS določilo za letošnjo božičnico 9. december, dan, ko sta minila ravno dva meseca, kar nas je moral zapustiti On. KJS je posvetilo obdarovanje revnih spominu Njega, čigar roke so bile dobrotne. Ob 15. se je zbrala velika množica mladih in starih, — saj ni bila odklonjena prošnja nikogar, — v telovadnici Tehniške srednje šole okrog odbornic KJS. Na odru, ki je bil okrašen le z zelenjem in črnino, je gorela luč pred kipom našega nepozabnega Velikega kralja. Dvorna dama, gospa Franja Tavčarjeva je otvorila božičnico z globoko občutenim govorom, v katerem je izvajala:

Današnja razdelitev stoji pod grozotnim vtisom marsejskega zločina. Vsi se opiramo na kraljeve zadnje šepetane besede: »Čuvajte Jugoslavijo!« Čuvati jo hočemo vsi, — oni, ki so s svojo dobroto pokazali, da se zavedajo oporoke, kakor se je zavedajo tudi dobre sestre Kolašice, ki so letos s pomnoženo voljo nabirale in se uverile, da so med nami še žene in možje, ki so navzlic lastnim težkim prilikam naklonili pomoč prezebajočim in trpečim. Ta radodarnost je dokaz, da je ljubezen do bližnjega izraz volje, da čuvajmo po svojih slabih močeh Jugoslavijo tudi na ta način, da nesrečne in bedne obvarujemo najhujšega. Nadalje se je gospa govornica z gorečimi besedami spominjala našega mladega kralja Petra II. in njegove blage matere. Po toplih vzklikih obema so sledile ljubke deklamacije učenk šentjakobske šole. Zahvala dobrotnikom in »Bože pravde« sta končala to iskreno spominsko slavje, nakar so začele odbornice deliti zavitke. Teh je bilo okrog 400 in množina izmed njih je vsebovala kar par daril, osobito za rodbine, kjer v mrzlih domovih po več malčkov trepeče in čaka. Pa saj so prišli tudi sami in so bili to uro srečni in veseli.

FLORIDA

osvežuje in jači organizem. Florida dela organizem odporen zoper bolezni.

Smrt najstarejšega Žalčana

V Žalcu je preminil v 89. letu starosti najstarejši tržan g. Franjo *Pikl*, posestnik in krojač. Bil je mnogo let občinski odbornik in je stal kot kremenit značaj vedno v

naprednih vrstah. Kako je bil spoštovan in priljubljen, je pokazal njegov veličasten pogreb. Blagemu možu bodi lahka domača gruda, ki jo je neizmerno ljubil. Na naši sliki je pokojnik prvi na levi z nekoliko mlajšima tovarišema Josipom Cviklom in Ivanom Naraksom. Sliko najstarejše žalske trojice smo objavili pred štirimi leti.

KULTURNI PREGLED

Prešeren v redakciji prof. Kidriča

Priprave za monumentalno kritično izdajo Prešerna Razgovor s prof. Kidričem

Nedvomno je razveseljiv znak časa, da se je za napovedano izdajo Prešerna v redakciji univ. prof. dr. Kidriča priglasilo za naše razmere lepo število subskribentov. Po prvotnih napovedih se je zdelo, da bosta lahko obe knjigi te monumentalne izdaje še pred Novim letom v rokah naročnikov. Med tem so se pojavile razne ovire in kakor kaže, bo treba še nekoliko potrpeti. V zvezi s tem sem se oglasil te dni pri gosp. prof. dr. Kidriču in ga prosil, da mi pove, kako je kaj z njegovim »Prešernom«, ki ga stotine ljubiteljev slovenske knjige nestrpno pričakujejo.

Gospod profesor je takoj izjavil:

— Razumem, da hočete občinstvu pojasniti, zakaj ne bo moj »Prešeren« na knjižnem trgu že za božič ali za Novo leto, toda na vesti, ki so prišle v javnost glede tega termina, nisem imel nikakega vpliva. Očitno je, da gre za nesporazumljenje. Reči pa moram, da je táko delo, kot bo moj »Prešeren« v izdaji Tiskovne zadruge, združeno z večjimi težavami, kakor si jih laik predstavlja. Kdor pozna zgodovino prešernoslovja, me bo razumel. Levstika so imeli v evidenci za novo izdajo, za biografijo in komentar od leta 1872. do njegove smrti (1887), a vendar ni izgotovil niti enega, niti drugega. Njegov material in njegov načrt je prevzel Levec l. 1887., a je po osmih letih izprevidel, da ne bo mogel zadostiti splošni želji. Tudi Pintar, ki je prevzel Levčevo dedščino, je mogel prirediti le izdajo, med tem ko je za obljubljeni komentar napisal samo nekaj prispevkov. Svojo obvezo nasproti založnici bom držal v toliko, da izide prvi del Prešerna najpozneje do konca marca, t. j. ob koncu letošnjega poslovnega leta Tiskovne zadruge. Ta del bo najobsirnejši: knjiga bo štela nad 500 strani. Dejal sem že, da je delo združeno s težavami: zahteva celega človeka. Ne zavedam se, da bi bil len, vse leto sem publiciral samo o Prešernu, z njim sem se intenzivno bavil in kar med delom so mi rasli novi problemi, za kar imate najboljši dokaz v razpravi o Prešernovih Lavrah, ki izhaja v »Ljubljanskem Zvonu«. Ko sem podpisal pogodbo za Prešerna, so bile druge stvari v glavnem že končane: tako n. pr. moja nova knjiga »Korespondenca Janeza Nepomuka Primca« (1808—1813) izide morda že pred koncem leta, rokopis za nadaljevanje moje slovstvene zgodovine je v izdaji Slovenske Matice je tudi že pripravljen. To kaže, da sem zadnjo polovico leta popolnoma posvetil Prešernu.

Kakšne težkoče so se pojavile med delom in doprinesle k zamudi — sem vprašal g. profesorja.

— Najdaljše zamude vsekakor povzroča redakcija in korektura teksta. Sprejeti je treba seveda poslednjo izpričano pesnikovo obliko. Prireditelj nove izdaje, ki noče čitatelju onemogočiti užitka velikih umetniških pesnikovih tendenc, sme pač modernizirati njegovo pisavo, ne sme pa zabrisati nobene značilnosti tistega njegovega gorenjskega govora, v katerem je pesnik sam čital svoje pesmi in na katerega je oslonil vso muziko svojih verzov in njihov ritem. To se pravi: moderniziral sem pevic v pevec, sim v sem, tiga v tega, per v prvi, serce v srce, vunder v vendar, spominj v spomin itd., ostavil pa vekomej, iše, zlate leta, gojzd, želéjo, kregulj, viharjov itd. ter vsa ločila in vse naglase poslednje redakcije, izvzemši očitne pomote in napake. Pri rediginanju po teh načelih sem imel v osebi g. rektorja Ramovša najboljšega pomočnika, ki ga premore naša znanost.

V razgovoru je padla beseda o tem, ali ni Prešeren svojih »Poezij« sam korigiral in bi potemtakem tekst v prvotni knjigi lahko veljal kot Prešernova zadnja redakcija?

Gospod profesor je na to opazko odvrnil:

— Ne, pot do poslednje Prešernove redakcije je bila često zelo dolga. Vaš poziv na »Poezije« z letnico 1847. me ni iznenadil. A »Poezije« imajo 192 strani, izmed katerih jih predstavlja, kakor se mi je odkrilo ob tretjem korigiranju teksta, za Tiskovno zadrugo najbrž 48 — poslednjo pesnikovo redakcijo. Vestno je izkorigiral pesnik samo prvo polo, ki je bila postavljena do 7. septembra 1846. Napak v njej nisem opazil, odstranitve od rokopisa so neznatne n. pr. varij namesto varji, k oknu namesto k okni itd. Medtem je dobil Prešeren dekret za Kranj, 5. septembra 1846 je prisegel ter se začel pripravljati na preselitev. Drugo in tretjo polo ali strani 17—48 je vse sam v Ljubljani korigiral, toda njegove misli so že bile drugje, na str. 20 ima zlog preveč; na str. 22 ni opazil, da manjka vejica; na str. 24 pa ostavil napačni naglas »domà«, čeprav je imel v »Čbelici« pravilnega »dómà«; na str. 30 je prezrl, da je »žélte« in »percapljál« napačno naglašeno; na str. 36 ni odstranil napačne vejice; na str. 41 se ob napačnem naglasu »učénic« ni spomnil, da bi moral besedo tako naglasiti kakor na 23. strani »učéni«, »dôkaj« pa popravil v »dókaj« kakor ima pet vrst niže in drugje dosledno itd. Popravil pa je na 34. str. v »Nezakónski materi« »svôji se mêne sram'vali so« v »môji se ...«, na str. 46 pa je avtoriziral pisavo »tje« namesto »kje«, in sicer na osnovi rdeče korekture v rokopisu, ki so jo napravili menda v tiskarni. Po tretji poli pa se začenjajo take pomote in zlasti odstranitve od rokopisa, ki opozarjajo, da ni Prešeren najbrž niti četrte pole več sam izkorigiral: »Al ljúbiš me, júdovska hči!« (51. nam. »hči?!); podáj (53: namesto podéj): šést dílj (63: nam.: šest dílj); púbčev (64: nam.: pubčov); ostrmíjo (74: nam. tipičnega Prešernovega gorenjskega: ostrmêjo); itd. Razlog? Prešeren se je proti koncu sept. ali v začetku okt. 1846 preselil v Kranj, a prav v to dobo nekako od 28. sept. do 8. okt. spada korigiranje 4. pole, če upoštevamo, da je bila do 7. sept. postavljena 1. pola, 15. dec. odtiskana dvanajsta, da se je rabilo torej za stavek in tisk pole povprečno 9 dni. Od st. 49 ali vsaj 65 dalje je »Poezije« korigiral nekdo drugi, ne avtor, a pesnik je bil z njegovim »korigiranjem« tako malo zadovoljen, da so morali 9. polo staviti iznova ter prvi tisk shraniti med »defektne primerke« (primerk »Poezije« s tako »zavrženo« 9. polo ima licejka pod signaturo 19.673). Poslednja pesnikova redakcija za »Poezije« od 49. strani dalje je torej v cenzurnih rokopisih, ki sta oba shranjena: revizijski, ki je v Narodnem muzeju, in tiskarski, ki je ostal pri Blazniku.

— Toda, kdor misli, da je s to ugotovitvijo o cenzurnih rokopisih prireditelj nove izdaje glede teksta rešen vseh dvomov in iskanj, se hudo moti. Že ob prirejanju teksta za Tiskovno zadrugo sem ugotovil, da revizijski rokopis ni »prvotnejši« od tiskarskega, kakor se je trdilo, ampak da je velika večina njegovih listov, kakor pokažejo variante v drugi knjigi nove izdaje, prepisana po dotičnih straneh tiskarskega primerka. Drugače je muzejski rokopis važen; na str. 119—120 ima epigrame, zaradi ka-

Vsi vedo, da je velefilm
TARZAN IN NJEGOVA DRUŽICA
največja senzacija za staro in mlado.
JOHNNY WEISSMÜLLER MAUREN O' SULLIVAN
Popolnoma novo. Divne scene. Ne zamudite prilike.
ELITNI KINO MATICA
Telefon 21-24
Predstave ob 4., 7.15 in 9.15 uri zvečer
Rezervirajte vstopnice

Domače vesti

*** Šestnajstič se bo danes obnovila obletnica smrti Ivana Cankarja.** Da bo njegov spomin dostojno počaščen v vsej Jugoslaviji, bo današnja nacionalna ura ob 19.30 v radiu posvečena velikemu pokojniku. O življenju in delu Ivana Cankarja bo predaval g. Juš Kozak.

* **Spominska plošča kralju Aleksandru v Zagrebu.** V zagrebškem Domu usmiljenja je v nedeljo senator Franjo Kukuljević-Sakcinski pred številnimi predstavniki in občinstvom odkril spominsko ploščo, v katero je vklesano: »V znamenje hvaležnosti za plemenita dobra dela Aleksandra I. Uedinitelja, ki je pa‹el od zločinske roke mučeniške smrti 9. oktobra 1934. v Marseilleu«. Po odkritju je bila komemoracija v Narodnem gledališču.

* **Proslava 70letnice organizatorja srbskega zadružništva g. Mihajla Avramovića** je bila v nedeljo svečano proslavljena v Beogradu. Zaslužnega jubilanta je obkrožilo veliko število sotrudnikov, prijateljev in spoštovalcev. Obenem z lepim življenjskim jubilejem je g. Avramović praznoval 46letnico delovanja v zadružništvu. Proslavo je vodil predsednik Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev g. Miloš Štibler, ki je jubilantu poklonil krasno spomenico, gospej pa velik šopek cvetja. Zvrstili so se številni ugledni govorniki, slednjič se je z lepim govorom zahvalil jubilant.

ZA PULOVERJE
ANGLEŠKA VOLNA
TONI JAGER,
Ljubljana, Dvorni trg štev. 1.

* **Prvi Francoz naš pilot.** Pilotska šola osrednje uprave Aerokluba v Beogradu nam je doslej v dveh letih dala 42 diplomiranih pilotov, od tega lani 24, letos pa 18. Med slednjimi je v nedeljo pri svečanem zaključku tečaja dobil diplomo tudi francoski rojak g. Jean Languette, doma iz okolice Pariza, sicer pa ravnatelj tovarne za popravljanje letalskih motorjev v Zemunu.

„Aromatin"
je za klobase, »Aromatin« je za pečenke, »Aromatin« je za obare, »Aromatin« je za vse.

* **Zanimiv novinarski par v Jugoslaviji.** V Beograd sta prispela znana nemška novinarka in književnica gospa Anita Joachimova in g. Alfred Eisenstädt, fotoreporter ameriške »Associated-Press«. Gospa piše zanimive vtise s svojih potovanj križem sveta, njen tovariš pa vedno z izvrstno uspelimi slikami ilustrira njene dopise. Že nad leto dni potujeta skupno in slovita v evropskem novinarskem svetu po tem, da je on najboljše plačani fotoreporter v Evropi, ona pa kot dama, ki najbolje pozna 50.000 najuglednejših osebnosti. Iz Beograda sta odpotovala v Skoplje.

* **Predavanje ZKD na deželi.** Narodna čitalnica v Kamniku priredi pod okriljem ZKD jutri ob 20. predavanje. Predavanje bodo spremljale lepe skioptične slike. Predaval bo prof. g. Kolar. — V zdravilišču na Golniku priredi ZKD predavanje jutri ob pol 17. o pokojnem Viteškem kralju Alek-

ZVOČNI KINO »SOKOLSKI DOM« V ŠIŠKI. — Telefon 33-87
Premiera vesele češke operete
Sveti Anton vseh zaljubljenih patron
Režija Svatopluka Innemanna. Glasba Jara Beneša. V glavnih vlogah: Ljuba Hermanova in František Paul.
Predstave se vrše v torek, sredo, četrtek in petek ob 7. in 9. uri zvečer.
Rezervirajte si vstopnice! Tel. 33-87.
PRIDE! PRIDE!
»KRALJA VALČKA«

sandru Uedinitelju. Predaval bo profesor g. Drago Stepišnik.

* **Slovenska veselica v Sarajevu.** Sarajevski Slovenci so v soboto v prostorih Hrvatskega pevskega društva »Trebević« priredili tradicionalni Miklavžev večer. Prireditve so se udeležili tudi zastopniki raznih društev.

* **Narodna knjižnica in čitalnica v Zagrebu,** Kraljice Marije ulica 3, priredi v sredo 12. t. m. društveni sestanek. Predaval bo dr. Karlo Lušicki o angini in njenih posledicah. Začetek ob pol 21.

* **»Službeni list dravske banovine«** objavlja v 99. številki od 8. t. m.: Uredbo o izvajanju javnih del; Navodila za poslovanje po zakonu o zatiranju spolnih bolezni in pravilniku za izvrševanje tega zakone ter pristojbine po zakonu o zatiranju spolnih bolezni.

* **Skupinska potovanja smučarjev v Mallnitz (Avstrija).** Avstrijski turistični biro v Beogradu priredi skupinska potovanja v Mallnitz, ki je smučarjem dobro znan zaradi svojih dobrih smučarskih terenov in smučarske šole. Ker so cene izleta izredno nizke, je slehernemu smučarju omogočeno 8 ali 14 dni prebiti v avstrijskem smučarskem raju Mallnitzu. Odhod iz Ljubljane bo 7. januarja l. 1935. ob 10. Vožnja in vsa oskrba staneta 1330 Din za 13 dnevno bivanje, 934 Din za 8 dnevno bivanje. Avstrijski vizum je brezplačen. Informacije in programi se dobe pri »Putniku« v Ljubljani, ki sprejema tudi prijave do 28. t. m.

* **Železniškim upokojencem v vednost!** Podaljšanje rumenih legitimacij za leto 1935. je v teku. Vsak upokojenec naj odda legitimacijo svoji najbližji postaji, kakor vsako leto. V Ljubljani stanujoči na glavnem, gorejskem in dolenjskem kolodvoru v računski pisarni najkasneje do 16. t. m. Priložiti je potrebno: za otroke preko 18 leta starosti, če so dijaki, šolska potrdila; za hčerke v službi, ki pa ne zaslužijo več ko 200 Din mesečno, potrdilo delodajalca in bolniške blagajne, za hčerke brez službe pa, da so brez imetja in v oskrbi staršev. Na vseh potrdilih je potrebna naslednja klavzula: »Takse prosto po čl. 6. zakona o taksah v zvezi s §§ 102 in 105 zakona o državnem prometnem osobju. Obenem je potrebno oddati stare vložke in 1 Din za novi vložek. Vsak naj vzame s seboj tudi penzijski dekret. Kdor bo pa svojo legitimacijo v tem letu še rabil, jo lahko odda po novem letu.

* **Visoka starost.** V Doboju v Bosni živi starka Nada Delićeva, ki je 7. t. m. dosegla 120 let. Omožena je bila petkrat, ima 12 sinov in lepo število vnukov in pravnukov. Nedavno je v tretjič dobila zobe. Spominja se dobro svoje mladosti in rada pripoveduje, kakšen je bil Doboj v njenih otroških letih. Starka živi od občinske miloščine.

* **Iz finančne službe.** Za finančnega tajnika 8. položajne skupine je imenovan Božič Ivan, dosedaj konceptni pripravnik pri odseku IV. pri fin. direkciji, premeščen pa je Kalin Ivan, geometer 7. položajne skupine iz Maribora, h katastrski upravi v Ljubljani.

* **Smrt častitljivega Slovenca na Koroškem.** V Podkloštru na Koroškem je umrl g. Mihael Keršič, tamošnji posestnik in trgovec. Bil je doma v Podbrezjah na Gorenjskem in je dočakal častitljivo starost 89 let. Kljub dolgoletnemu bivanju v tujini je ostal do smrti zvest sin svojega naroda. Čas pogreba, ki bo v Podbrezjah, bo še naznanjen.

* **Vlomi v Mokronogu.** Te dni je bilo vlomljeno v trgovino g. Ladislava Ferka v Mokronogu. Vlomilci so vdrli skozi okno sosednje sobe in šli od tod v trgovino, kjer jim je pač znano, da v pritličju ni nikogar in stanujejo vsi stanovalci le v prvem in drugem nadstropju. Pokradli so blaga za okoli 13.000 Din. Moralo jih je biti več. Odnesli so okoli 80 srajc, mnogo moke in drugega. Prejšnji večer pa so vlomili v trgovino z mešanim blagom v Laškem, kjer so tudi napravili za kakih 7000 Din škode. Orožniki so zločincem že na sledi.

* **Rokovnjaštvo okrog Boča.** Iz Poljčan nam pišejo: Zaradi tatvin in drugih pregreškov znani 20letni France K. je postal kar cel rokovnjač. V začetku jeseni so ga zalotili, ko je kradel grozdje, obleko, denar in kar mu pride pod roko. Hotel se je

Jod proti sklerozi, brom in fosfati za živce, mangan za kri, magnezij za žolč in jetra, litij proti sečni kislini, težke kovine za protoplazmo in žleze, oglijkova kislina za srce in žile, kalij za ledvice, kalcij proti vnetju, kataru, žveplo proti revmi, alkalije proti želodčni kislini in še mnoge druge zdravilne minerale proti nastajanju kamnov, krčem itd: vse te sestavine vsebuje izmed vseh mineralnih vod vse Jugoslavije samo znana
Radenska!
Zato je tako dobra, pitna in zdrava!

namreč ženiti, pa si je za svatbo vse lepo priskrbel. Ko so ga razkrinkali, je pobegnil in se skrival. Dne 7. t. m. se je zgodaj zjutraj pojavil v Poljčanah. Splazil se je v hlev posestnika Roberja Simona in mu odvedel lepo rejeno kravico. Gospodar je tistega jutra vstal že ob 4. Takrat je bila kravica še v hlevu, čez pol ure pa je že ni bilo več. Obvestil je o tem orožnike, ki so šli takoj vestno na delo. Tudi Rober sam je zasledoval rokovnjača. Po dolgem iskanju ga je res našel na Boču s kravo. Ko je France zagledal Roberja je pobegnil v gozd, kjer se zdaj skriva. Prav po rokovnjaštvu diši tudi razcefran listek, ki so ga našli na praznik nalepljenega na brzo-

Danes kot dopolnilo
poročne svečanosti princese Marine z vojvodo Kentskim
ELITNI KINO MATICA

javnem drogu. Na listku je bilo prav nerodno napisano: »Franc K. si je sam vzel smrt. Obžalujemo kot kolegi. Nazadnje je rekel: Adijo vas domača. Blizu na Boču ležiš, mi še pa gremo po svetu«. Orožniki ki so listek spravili in ostala javnost, ne dvomi, da se je rokavnjač spet enkrat poigral z ljudmi, kakor je že večkrat storil.

* **Kupujte za božič in novo leto** Ciril Metodove razglednice! Kupujte domače blago!

* **Eden izmed najlepših tujih romanov,** ki je bil v zadnjem času preveden v slovenščino, sta Vossova »Dva človeka«. Založba te knjige je prejela že od več naročnikov pisma, da so zadovoljni s knjigo. Tako pravi eden izmed njih, da ni čudno, če je knjiga izšla v nemškem originalu že v ogromni nakladi 700.000 izvodov, saj so redki romani, ki bi ljubavne tragedije opi-

Samo še danes vesela opereta
Viktor in Viktorija
RENATA MÜLLER
HERMAN THIMIG
ZVOČNI KINO IDEAL
Predstave ob 4., 7. in 9¼.

sovali s tako iskreno prisrčnostjo in s tako globokim čustvovanjem. Na finem papirju tiskana in moderno v celo platno vezana knjiga stane 50 Din, enako vezana, a na cenejšem papirju tiskana 34 Din in broširana le 24 Din. Naročila sprejema iz prijaznosti uredništvo »Domovine«, Ljubljana, Knafljeva ulica 5. Naročite se kar z dopisnico, da vam založba pošlje položnico. Ko prispe denar, se knjiga nemudno odpošlje. Roman »Dva človeka« je tudi prav primeren božični dar med odraslimi.

* **Tovarna Jos. Reich sprejema mehko in škrobljeno perilo v najlepšo izdelavo.**

* **Pozimi, ko je hrana težka, pijte Radensko za čiščenje krvi.**

ZVOČNI KINO DVOR, telef. 27-30
TOM MIX v velesenzaciji
MINUTA PRED 12 URO
Predstave ob 4., 7. in 9. uri zvečer
Cene najnižje: Din 4.50 in 6.50

Iz Ljubljane

u— **Ljudska univerza.** Danes ob 19.15 se nadaljuje na drž. trg. akademiji na Bleiweisovi cesti socialno-gospodarski tečaj. Predava g. dr. Mihelak.

u— **Prisega vojaških obveznikov katolikov v Mostah pri Ljubljani** bo v nedeljo 16. t. m. pri Komandi vojnega okrožja, kasarna vojvode Mišiča v Ljubljani. Vsi vojaški obvezniki, rojeni v letu 1884. do 1913. ki so pristojni v občino Moste in niso začasno ali stalno za vojaško službo nesposobni, naj se zberejo navedenega dne točno do 10. dopoldne v gori označeno kasarno v Maistrovi ulici, kjer jih bosta pričakovala predsednik občine g. Pavčič in občinski vojaški referent. Obvezniki tujih občin, ki so se zaradi prisege javili pri občini Mostah, se pridružijo domačinom. Kdor izmed tujcev se še ni javil, naj to stori takoj, najdalje pa do torka 11. t. m. do 6. zvečer. K prisegi naj pride vsakdo trezen, točno in dostojno! Neopravičeno zaostale zamudnike in nedostojneže bo vojaško oblastvo strogo kaznovalo.

u— **Rez. častniki,** ki iz kateregakoli vzroka v nedeljo niso prisegli Nj. Vel. kralju Petru II., naj se najkasneje do petka zglase v mestnem vojaškem uradu na Ambroževem trgu št. 7-I. soba 1, da bodo vpisani v seznam naknadne zaprisege, ki bo v nedeljo 16. t. m. ob 9. na letnem telovadišču Ljubljanskega Sokola v Tivoliju.

u— **Sokol na Viču** sporoča članstvu, ki še ni položilo prisege dne 1. decembra, da bo zaprisega jutri in v četrtek 13. t. m od 19. dalje v pisarni Sokolskega doma. Kdor ne pride k zaprisegi bo brezpogojno črtan.

u— **Sokolsko društvo Ljubljana II.** obvešča vse ono članstvo, ki ni 1. decembra položilo zaobljube Nj. Vel. kralju Petru II. naj to stori v sredo 12. t. m. ali v petek 14. t. m. ob pol 19. v telovadnici I. državne realne gimnazije v Vegovi ulici. Ono članstvo, ki zaobljube ne bo položilo, bo po odredbi zveze SKJ črtano.

u— **Starešinstvo Jadrana** se opozarja na članski sestanek, ki je sklican za drevi ob 20. v restavracijo »Zvezdo«. Na dnevnem redu bo razgovor o našem tisku. Odbor prosi gg. starešine, da se sestanka polnoštevilno udeleže!

u— **Spored komornega koncerta** v petek 14. t. m. ob 20. v Filharmonični dvorani pod naslovom: »Koncert klavirskega tria« je naslednji: 1) Čajkovski: Trio v a-molu I., 2) Ravel: Trio in 3) Turina: Trio. Spored izvaja naše najnovejše komorno udruženje, ki ga tvorijo trije člani profesorskega zbora ljubljanskega državnega konservatorija in sicer: Rupel Karlo (violina), Leskovic Bogomir (violinčelo) in Lipovšek Marijan (klavir). Vsi trije so zreli umetniki, izvrstno uigrani in vsak njihov nastop do sedaj je bil prav gotovo umetniški dogodek v našem koncertnem življenju. Vstopnina je zelo nizka, sedeži po 15, 12 in 10 Din, stojišča po 5 Din so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice. Občinstvo je najvljudneje vabljeno, da poseti v velikem številu ta komorni večer.

u— **Predavanje v društvu »Pravnik«.** V petek 4. t. m. priredi društvo »Pravnik« točno ob 18. uri v justični palači dvorana št. 79 predavanje. Predaval bo g. senator dr. Vladimir Ravnihar »O postanku in razlagi § 160 zakona o nespornem postopku«. Odbor vabi vse člane in prijatelje društva, da se tega zanimivega predavanja v čim večjem številu udeleže.

u— **Šentpeterska organizacija JNS** prosi člane, da se polnoštevilno udeleže pogreba pokojnega Antona Gregorca jutri ob 14.30.

u— **Sokol I. Ljubljana Tabor** sporoča svojemu članstvu, da je nenadno umrl dolgoletni član Anton Gregorc. Pogreb bo v sredo ob pol 15. iz Ilirske ulice 19. Pozivamo članstvo, da se pogreba udeleži v čim večjem številu, v civilu z znakom. Zdravo! Uprava.

u— **Umrl je g. Pavel Fugina,** nadsprevodnik v pokoju. Bil je vzoren uslužbenec in dober družinski oče. Njegovo smrt objokujejo z vdovo dva sina, hčerka in krog ostalega sorodstva. Pogreb bo jutri ob 16. iz Vošnjakove ulice. Blag mu spomin, žalujočim naše sožalje!

u— **Razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu** ustvarja pravo božično razpoloženje. V lepi ureditvi se vrstijo velezanimive starinske jaslice, preproste domače jaslice, pravi zakladi slovenske hiše, slonokoščene miniaturne jaslice, krasni rezbarski izdelki slovenskih umetnikov-samoukov, posamezni kipi visoke umetniške vrednosti, slike na steklo, več sto let stare dragocene grafike in reliefi, slike sv. družine. Herlein, Langus, Wolf, Šubic, Kralj, Kraljeva, Pengov, so imena, ki morajo pritegniti ljubitelje umetnin in narodnega blaga. Razstava je odprta vsak dan od 10. do 19. Vstopnina za odrasle 4 Din za otroke 2 Din, za mladinske skupine po 10 oseb in šole po 1 Din.

u— **V kratkem bomo imeli priliko** občudovati najnovejše filmsko delo Grete Garbo. To je monumentalni velefilm »Kraljica Kristina«. O tem delu gre glas, da je najboljše in najdovršenejše delo, kar jih je v zadnjem času ustvarila moderna kinematografija. Film bo že v nekaj dneh na programu v Elitnem kinu Matici.

Samo SETA vložke

u— **ZKD film »Valček ljubezni«, ki se** bo v petek predvajal na programu ZKD je eden izmed onih filmov, pri katerih občinstvo vživa in se zabava. Ta film je tudi pri nas svoječasno dosegel prav lep uspeh in publika je bila navdušena nad ljubko vsebino, kakor tudi nad igranjem.

u— **Uprava JNAK »Edinstva« izjavlja,** da ni priobčila v »Jutru« dne 25. p. m. notice z naslovom: »Lepa nacionalna zmaga na univerzi«. — Tajnik obvešča člane in članice, da morajo priti 12. t. m. ob 15. brezpogojno v klubov lokal. Čuvajno Jugoslavijo!

u— **Jugoslovensko kirurško društvo, sekcija Ljubljana** bo imelo redni sestanek 11. t. m. ob 18. v predavalnici ženske bolnišnice v Ljubljani z nastopnim sporedom: Dr. Lavrič: Poročilo o kongresu v Brnu — demonstracija primera poškodbe; dr. Pogačnik: Demonstracija ozdravljenega primera ca labii et maxillae.

u— **Ljubljanski šahovski klub. Jutri ob** 20. v kavarni »Evropa« brzoturnir. Igrači naj pridejo točno.

u— **TK Skala sporoča, da je za petek** 14. t. m. napovedano predavanje Hansa Ertla o letošnji mednarodni **ekspediciji** na Himalajo zaradi nenadnih **ovir** preloženo na kasnejši čas. Datum predavanja bo javljen pravočasno.

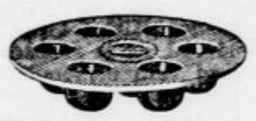
Patent kolo za štedilnike »Herkules«
50% štedi na drvih in času
Zahtevajte v vsaki trgovini z železnino.

u— **Akademski klub montanistov si je** na rednem občnem zboru 29. novembra izvolil nastopni odbor: predsednik Ranzinger Hubert, podpredsednik Hohnjec Milek, tajnik I. Robljek Vinko, tajnik II. Duhovnik Jože, blagajnik Tancig Branko, gospodar Berce Polde, knjižničar Mandić Nikola, arhivar Vitovović Zoran in referent za ferijalno prakso Gostiša Boris.

u— **Jadranovci (ke)!** V sredo 12. t. m. bo ob 20. važen članski sestanek s predavanjem g. dr. Tume o socialni demokraciji in inteligenci. Po predavanju razgovor o poklonitvi nacionalne mladine na Oplencu. Vsak prijavljenec se mora sestanka brezpogojno udeležiti, ker bo sicer črtan iz seznama prijavljencev.

u— **Jadranovci!** Udeležite se članskega sestanka s starešinskim društvom, ki bo drevi ob 20. v restavraciji »Zvezdi«. Udeležba častna dolžnost.

u— **Ljubljanska moška podružnica CMD** bo imela občni zbor v sredo 12. t. m. ob 18. v pisarni, Beethovnova ulica 2.

u— **Zveza gospodinj** priredi tečaj za drobno pecivo v petek 14. t. m. Pričetek ob 15. uri. Prispevek 15 Din. Prijave najkasneje do četrtka na Bregu 8.

u— **Zveza gospodinj prireja ob sredah ob 16.** uri v svojih društvenih prostorih na Bregu 8, predavanje o električni kuhi. Vabljene gospe članice, da si ogledajo ta predvajanja. Predava gdč. Šerkova. Pokušnja jedil. Vstop prost.

KODAK FOTOAPARATI NA ODPLAČILO!
»JUGOAGENCIJA" ZAGREB, Draškovićeva 54

u— **Že nad teden dni pogrešajo g. Miroslava Beznika,** krojača, ki se zadnje čase močno trpel na živcih. Odšel je z doma 3. t. m. ob pol 9. zjutraj povsem neopažen. Je srednje postave, šibak, molčeč, govori tiho, vendar razumno. Kdor ga najde, naj to blagovoli takoj sporočiti upravi policije v Ljubljani.

u— **Za četrtim iz Soteske.** Policija z vnemo nadaljuje preiskavo, da razkrije zadnje tajnosti, ki so še ostale okrog zagonetnega roparskega napada v Soteski. Pri zasliševanju prvih treh aretirancev je polagoma prišlo na dan, da »Francelj«, ki ga je navedel prvi osumljenec od vsega početka za svojega komplica, v resnici eksistira. Njegovo ime, ki se z imenom »Francelj« sicer ne ujema, je v policijskih registrih že zdavnaj zabeleženo, in kakor pričajo izpovedi njegovih treh tovarišev, je bil pri zločinu v Soteski v resnici dejansko udeležen. Policija je zdaj na sledi za tem četrtim osumljencem, in kakor je upati bo kmalu za zapahi. Po konfrontaciji s Kalanovo, ki si je že do dobra opomogla od dobljenih ran, bodo vsi aretiranci izročeni sodišču.

u— **Tone Žabkar je delal tudi v Ljubljani.** Kakor je poročalo nedeljsko »Jutro«, so v Novem mestu aretirali znanega sodelavca ustreljenega Janeza Mrvarja in Jožeta Stanglja, Antona Žabkarja iz Podljice pri Raki v krškem srezu. Za njegove čine se je zadnji čas zanimala zlasti zagrebška policija, ker je izvršil več vlomov in tatvin po Hrvatskem. Orožniki, ki so ga aretirali, pa so našli pri njem tudi kolo znamke »Skandia« s tovarniško številko 88.718 in z evidenčno tablico 2—94965-I. To kolo je bilo na god sv. Miklavža ukradeno trgovskemu potniku Francu Bregarju iz Ljubljane, ki ga je za hip pustil v veži hiše na Tyrševi cesti 55. Ta ugotovitev ljubljanske policije je odkrila, da je bil Tone Žabkar zadnje dni po svojih poslih tudi v Ljubljani.

u— **Lastniki konj, voz in bicikljev, ki so** prejeli **vojaške knjižice za svoje konje,** vozove in bicikle, se pozivajo, da vse te vojaške knjižice oddajo v mestnem vojaškem urdu na Ambroževem trgu št. 7, soba št. 3 po naslednjem vrstnem redu: Lastniki z začetno črko A do J v sredo 12. decembra, K do O v četrtek, P do S v petek in T do Ž v soboto 15. t. m.

Iz življenja na deželi

MOKRONOG. Pri nas se vsako leto oglasi Miklavž, in sicer je najbolj priden v Prelogah, kamor ga privede s seboj gospa Roža Kunčeva, tvorničarjeva soproga iz Ljubljane. Miklavž obdari vsako leto okoli sto otrok, ne samo otroke domačih in sosedov, temveč tudi drugo deco, ki vedno želino pričakuje tega dne, ko je obdarovana s slaščicami in tudi s perilom in toplimi oblekcami. Kogar na Miklavž pozabi, se nanj spomni božiček in ga obdaruje.

terih je Prešeren ta list za tiskarja iznova prepisal, da je ugodil cenzuri in Bleiweisu, ter nekatere stvari pustil; na str. 174—199 ima »VI. »Nameček nemških in ponemčenih poezij«, ki ga tiskarski nima; kot »VII.« oddelek je imel popravljeni »Krst« (danes v muzeju pod signaturo 3508), medtem ko je oni primerek tiskanega »Krsta« iz 1836. po katerem je Blaznik 1846 tiskal ta tekst za »Poezije«, danes izgubljen, revizijski rokopis pa ima tudi razne korekture, ki jih je predlagal Prešeren pred izročitvijo Poezij cenzuri, če se Marn ne moti, Anton Oliban, 1845/46. slušateljdrugega letnika filozofije (med drugimi bi bil ta korektor naslov »Nezakonska mati« rad nadomestil z novim »Nesrečna mati«).

Toda za iskanje poslednje Prešernove redakcije muzejski tekst vendar ni niti približno tako važen, kakor tekst za tiskarja; ves čas tiska Poezij je ostal namreč pod zaporo pri knjižnem revizorju Pavšku, tako da na tisk »Poezije« ni mogel direktno prav nič vplivati.

Potemtakem je prava sreča, — sem rekel gosp. profesorju, — da se je ohranil tiskarski rokopis.

— Dobro ste rekli: sreča, da se je ohranil tiskarski rokopis in zaslugo so si pridobili Blaznikovi nasledniki, da so ga izdali 1908 v faksimilirani izdaji! Toda zopet Vas moram ustaviti s: toda! Faksimilinara izdaja ni tako »do pičice natančen posnetek«, kakor je trdilo založništvo v oglasu, ki ga je 1908 prinesel »Slovan« (kolegu Prijatelju sem dolžan hvalo zanj). Med korigiranjem teksta za TZ sem postal pozoren na nekatere stvari v faksimilirani izdaji: Prešernove pomote?! Začel sem poizvedovati in izvedel, da ne gre za fotolitografijo, ampak za delo spretnega risarja, ki je poteze z roko prenašal v kamen: torej najbrž ne Prešernove, ampak risarjeve pomote! Kje je rokopis, da primerjamo posnetek z izvirnikom? Izvedel sem, da je v Celju. In sedaj čakam na priliko, da potrkam na potrpežljivost srečnega posestnika, ki mi v interesu znanosti pač ne bo odrekel dovoljenja, da kolacioniram svojo faksimilirano izdajo ob njegovem izvirniku. Znanstvena vest mi ne dovoljuje, da dam imprimatur za tisk teksta, dokler še imam upanje, da bom mogel odstraniti zadnje dvome.

Tako torej pridemo v kratkem vzlic vsem težkočam do prve knjige Vašega Prešerna. Kaj vse bo v prvi knjigi, gospod profesor?

— Predvsem bo v tej knjigi obsežna biografija Prešerna, v kolikor je važna za razumevanje Prešerna kot človeka in njegove poezije. V tej uvodni razpravi ne bom Prešerna vrednotil kot pesnika: podroben komentar in estetska ocena izideta v drugem zvezku, kjer bodo med komentarjem ponatisnjene tudi vse variante. Seveda bodo že v uvodni biografiji prve knjige omenjene vse pesnitve s posebnim ozirom na kronološki red, v katerem so nastajale, in posebna pozornost bo posvečena v vsaki dobi prav razpoloženju, iz katerega so pesmi rasle. — Dalje bodo v knjigi ponatisnjene »Poezije« iz l. 1847., na koncu dveh oddelkov pa tudi tiste pesmi, ki jih je v prvotni izdaji ni, ki pa jih je sam pesnik smatral za pomembne in jih je izpustil zaradi cenzure ali iz osebnih razlogov. Na koncu oddelka z baladami in romancami izidejo še »Ponočnjak«, »Romanca od strmega grada«, »Nebeška procesija«, »Sveti Senan« in »Nuna in kanarček«. Na koncu oddelka z različnimi poezijami izidejo še »Elegija svojim rojakom«, »Šmarna gora« in »Janezu Hradeckemu«. Dalje bo v prvi knjigi Dodatek slovenskih tekstov, namreč pesmi, ki nimajo literarne vrednosti, kakor razne prigodnice, napisi, posvetila in podobne. Tretji del knjige bo obsegal Prešernove nemške pesmi v kronološki razvrstitvi, in sicer najprej izvirne, nato prevode lastnih slovenskih pesmi in naposled prevode iz poljščine. Slednjič izide v prvi knjigi korespondenca, in sicer Prešernova pisma drugim in pisma drugih Prešernu. Tudi ta bodo urejena v kronološki zapovrstnosti. Knjiga bo imela elegantni format »Slovenskih protestantskih pisceve« iste založbe in bo opremljena tudi s slikami: tako bi si želel za začetek knjige idealiziranega Prešerna izza tridesetih let, ki ga izdela neki naš priznani slikar, potem bodo tu slike: Primčeve Julije, Andreja Smoleta, Matije Čopa in Prešernove hiše v Vrbi. Druga knjiga, ki izide nekoliko pozneje, bo imela komentar za vsako pesem v zapovrstnem redu prve knjige poleg že omenjene uvodne razprave z estetsko oceno vsega Prešernovega dela. Tu bo tudi komentar za korespondenco in dokumentacija k razpravi v prvi knjigi in indeksi. Že iz tega lahko posnamete, da tako zasnovani Prešeren povzroča mnogo dela in priprav ter se ni čuditi, ako izide z neko zamudo.

★

Že ob vpogledu v korekturne odtise, ki so se nabrali za prvo knjigo, sem se lahko prepričal, da je pripravljajoča se izdaja Prešerna res združena z obsežnim in podrobnim delom, kakor si ga povprečen čitatelj, ko bo dobil knjigo v roke, sploh ne bo mogel dovolj predstaviti. Na videz ne bi bilo nič lažjega, nego po tolikem razmahu prešernoslovja izdati Prešernovo zbrano delo. To pa velja k večjemu za navadno izdajo in še pri tej obstoje problemi in težkoče, ki nam jih je gosp. profesor malo prej vsaj delno razložil. Izdaja, kakor jo pripravlja za Tiskovno zadrugo, pa mora biti znanstveno na višku, tako popolna in v podrobnosti dognana, da bo ostala za dolgo dobo definitivna kritična izdaja največjega slovenskega klasika.

Za nekoliko več potrpežljivosti bodo torej naročniki in vsi drugi, ki jih zanima Prešeren prof. Kidriča, oškodovani s tako izdajo, ki bo v pravem pomenu besede dogodek na našem knjižnem trgu. —o.

Ali si že član „Vodnikove družbe"?

Gospodarstvo

Organizacija gospodarstva v Nemčiji

Po večmesečnih posvetovanjih je nemška vlada ob koncu novembra izdala izvršilno uredbo k zakonu o organizaciji gospodarstva. Ta uredbo je zanimiva pred vsem zaradi tega, ker določa ustanovitev vsedržavne gospodarske zbornice, poleg tega pa ustanovitev regionalnih gospodarskih zbornic. Z novo uredbo so začrtane in razmejene naloge javno-pravnih gospodarskih zbornic na eni strani in privatno-pravnih organizacij gospodarskih stanov na drugi strani.

Vse nemško gospodarstvo, razen kmetijskega, se po tej uredbi deli na 8 gospodarskih skupin, to so industrija, trgovina, rokodelstvo, banke, zavarovalnice in podjetja za proizvajanje energije. Po strokah se vsaka od teh gospodarskih skupin deli v glavne skupine, strokovne skupine in strokovne podskupine. Gospodarska skupina za trgovino se n. pr. deli v dve skupini, in sicer za nadrobno trgovino ter za trgovino na debelo odnosno za uvozno in izvozno trgovino. Vsaka taka glavna skupina pa se še deli po strokah v strokovne skupine in podskupine. Vzporedno s to strokovno grupacijo pa gre druga stanovska grupacija po regionalnih načelih, kjer so obrati določenega večjega okoliša (dežele) ne glede na stroko združeni v posebnih zveznih organizacijah, ki imajo namen zastopati skupne gospodarske interese dotičnega stanu (n. pr. deželne zveze industrijcev ali deželne zveze trgovcev odnosno rokodelcev).

Medtem ko je za strokovna vprašanja pristojna organizacija po gospodarskih skupinah, za skupna stanovska vprašanja organizacija po okoliških odnosno deželnih zvezah, so vprašanja, ki se tičejo vseh gospodarskih stanov pridržana gospodarskim zbornicam. Za združitev gospodarskih interesov vseh gospodarskih stanov posamezne dežele odnosno regionalnega okoliša se ustanavljajo v deželah odnosno posameznih okoliših skupne gospodarske zbornice, kjer so zastopani vsi gospodarski stanovi. Tako bo n. pr. za vso Bavarsko ena skupna gospodarska zbornica, ki ji bodo pripadali predsedniki 9 industrijskih in trgovinskih zbornic ter 9 obrtnih zbornic, poleg tega pa še predsedniki deželnih skupin industrije, trgovine, rokodelstva, bank, zavarovalnic in podjetij za proizvajanje energije. Da bi se pa tudi primerno upoštevali interesi kmetijstva odnosno prehrambenega stanu, bo v taki skupni regionalni gospodarski zbornici s posebnim predstavnikom zastopan tudi prehrambeni stan. Kot centralni organ vsega obrtnega gospodarstva pa bo fungirala vsedržavna gospodarska zbornica, ki bo slično sestavljena kakor regionalne gospodarske zbornice in bo predvsem posvetovalni organ državnega gospodarskega ministrstva. V delokrog vsedržavne gospodarske zbornice bodo prišla skupna vprašanja gospodarskih skupin, regionalnih gospodarskih zbornic, trgovsko-industrijskih zbornic in rokodelskih zbornic. Vsedržavna gospodarska zbornica in regionalne gospodar. zbornice imajo predvsem namen dovesti do izravnave interese posameznih gospodarskih stanov in skupin ter morajo imeti pri tem v vidu pred vsem interese vsega gospodarstva dotičnega regionalnega okoliša odnosno vsega narodnega gospodarstva.

Žrebanje obveznic za vojno škodo

Šestnajsto žrebanje za dobitke obveznic loterijske 2.5 odst. državne rente za vojno škodo se je vršilo 3. t. m. v Beogradu in naknadno še 7. t. m. »Službene novine« od 8. decembra sedaj objavljajo uradno listo tega žrebanja, pri katerem so padli dobitki na naslednje obveznice (prva številka pomeni serijo, druga pa številko izžrebane obveznice):

z **dobitkom 200.000 Din** je bila izžrebana obveznica 5852-116;

z **dobitkom po 100.000 Din** sta bili izžrebani: 6356-378 in 8816-386;

z **dobitkom po 50.000 Din**: 6049-379, 6115-166, 6666-144, 6906-7, 7887-670;

z **dobitkom po 20.000 Din**: 5339-124, 6102-640, 6425-30, 6460-878, 6683-53, 6886-888, 7385-346, 7748-590, 7910-985, 7955-493, 8733-886, 8860-139, 9131-1000, 9199-707, 9281-22;

z **dobitkom po 5000 Din**: 5150-850, 5214-235, 5328-934, 5330-172, 5339-893, 5384-4, 5449-659, 5524-821, 5631-718, 5704-686, 5757-660, 5785-288, 5848-383, 5849-336, 5856-530, 6038-920, 6060-231, 6142-56, 6208-470, 6225-199, 6277-312, 6301-309, 6418-205, 6602-527, 6612-100, 6755-554, 6755-926, 6761-825, 7026-306, 7038-186, 7076-171, 7121-743, 7124-417, 7127-676, 7269-332, 7431-276, 7435-561, 7524-380, 7562-451, 7845-180, 7854-518, 7918-353, 8247-192, 8366-404, 8481-212, 8534-137, 8686-504, 9022-641, 9209-602, 9226-945;

z **dobitkom po 3000 Din**: 5025-992, 5075-956, 5113-414, 5222-75, 5232-674, 5401-716, 5511-243, 5578-904, 5583-19, 5587-821, 5593-506, 5648-207, 5655-772, 5687-292, 5703-531, 5705-513, 5777-542, 5778-655, 5801-449, 5823-32, 5887-681, 5922-76, 5954-22, 5984-708, 5988-875, 6003-606, 6139-753, 6223-82, 6270-85, 6316-307, 6353-224, 6367-74, 6374-472, 6441-819, 6441-988, 6468-946, 6483-504, 6513-511, 6570-574, 6671-678, 6690-946, 6703-278, 6705-972, 6746-93, 6767-489, 6890-363, 6917-981, 6949-928, 6952-686, 7086-290, 7167-483, 7229-988, 7247-78, 7270-907, 7301-6, 7348-68, 7408-550, 7425-923, 7458-683, 7461-404, 7464-46, 7481-397, 7515-658, 7553-627, 7568-769, 7582-279, 7695-921, 7698-480, 7769-55, 7777-166, 7782-113, 7995-115, 8002-670, 8031-43, 8060-371, 8100-893, 8118-587, 8179-284, 8247-625, 8252-34, 8274-32, 8386-878, 8388-378, 8391-434, 8425-642, 8474-906, 8518-920, 8546-673, 8556-240, 8640-764, 8677-243, 8804-863, 8885-935, 8944-106, 9002-492, 9040-946, 9058-40, 9235-829, 9291-177, 9324-316.

Gospodarske vesti

= **Povišanje dividende Narodne banke.** Že nekaj tednov se delnice Narodne banke na našem efektnem tržišču stalno dvigajo. Sredi novembra so notirale še okrog 4100, včeraj pa je bil na beograjski borzi zabeležen že zaključek po 5000. Prvotno se je to dviganje komentiralo s tem, da se vedno proti koncu leta delnice Narodne banke dvignejo za znesek običajne dividende. Ta dvig pa je letos mnogo večji. Beograjski »Privredni pregled« prinaša sedaj informacijo, da je pričakovati povišanje dividende in sicer od lanskih 300 na 400 Din.

= *Ukreni za zaščito italijanske lire.* Italijanska vlada je izdala zakonski dekret, po katerem morajo vsi italijanski denarni zavodi, vsa podjetja in vsi privatniki v roku 10 dni odstopiti Italijanski banki tuje devize, terjatve, dobroimetja in kredite v inozemstvu. Prav tako morajo do konca tekočega leta prijaviti Italijanski banki vse inozemske vrednostne papirje, ki jih imajo v posesti, kakor tudi vse italijanske vrednostne papirje, ki jih držijo v inozemstvu. Poostreni so tudi drugi devizni predpisi, zlasti glede izvoza italijanske valute ter glede trgovine s tujimi valutami. Z drugim dekretom je odrejeno, da so izvozniki dolžni cedirati Institutu za plačilni promet z inozemstvom vse devize, ki jih dobe od izvoza. Istočasno se uvedejo posebne kompenzacijske takse za blago, ki se uvozi v Italijo iz onih držav, ki na slične italijanske proizvode ne priznavajo primernih olajšav. Italijanski listi poudarjajo, da so bili ti dalekosežni ukrepi izdani za zaščito italijanske valute pred notranjo in internacionalno spekulacijo. — Ostre ukrepe za zaščito italijanske valute so že dalj časa pričakovali v mednarodnih finančnih krogih, zlasti glede na stalne izgube zlata pri Italijanski banki. V svrho zaščite italijanske valute je Italijanska banka pred tedni nenadoma zvišala diskont od 3 na 4 odst., kar je vzbudilo splošno pozornost. V zvezi z najnovejšimi deviznimi omejitvami so zanimive tudi številke izkaza Italijanske banke od 30. novembra, iz katerih je razvidno, da se je v zadnji tretjini novembra zlasti zaklad Italijanske banke ponovno zmanjšal za 110.7 milijona lir na 5840 milijonov (od konca letošnjega januarja do konca novembra so se zlate in devizne rezerve italijanske banke zmanjšale od 7399 na 5867 milijonov, to je za več nego poldrugo milijardo lir). Obtok bankovcev se je v zadnji tretjini novembra povečal za 249 na 13.162 milijonov lir.

= *Znižanje diskonta v Rumuniji.* Rumunska Narodna banka je znižala svoj diskont od 6 na 5 odst. To je drugo letošnje znižanje diskonta, kajti že aprila je bilo izvedeno znižanje od 7 na 6 odst.

= **Poštna hranilnica v novembru.** Po izkazu Poštne hranilnice za mesec november so se v tem mesecu vloge na hranilne knjižice le nebistveno dvignile, in sicer za 0.4 na 692 milijonov Din (v oktobru smo zabeležili zmanjšanje vlog za 11.9, v septembru pa povečanje za 12.7 milij.). — Čekovne vloge so se v novembru ponovno povečale za 97.3 milijona Din, in so dosegle najvišje letošnje stanje 1133.3 milijona Din (lani v novembru so znašale čekovne vloge 1148.6 milijona Din). Čekovni promet je znašal v novembru 6011 milijonov, t. j. za 400 milijonov več nego lani v novembru.

= **Rekonstrukcija glavnice pri družbi »Jasenica«.** Družba »Jasenica« a. d. v Beogradu, ki ima v Smederevski Palanki veliko tvornico za gradnjo in popravljanje železniških vagonov, za gradnjo železnih konstrukcij in aeroplanskih motorjev ter žičnih železnic, je morala že leta 1928. zaradi utrpelih izgub odpisati svojo glavnico od 10 na 5 milijonov Din. Leta 1930. je bila z izdajo novih delnic glavnica znova povišana na 10 milijonov. Ta sanacija pa očividno ni zadostovala, kajti občni zbor te družbe, pri kateri je udeležen zlasti francoski kapital, je letos sklenil zaradi odpisa izgub ponovno znižati glavnico od 10 na 5 milijonov Din, s tem da se nominalna vrednost delnic zniža od 10.000 na 5000 Din. Istočasno pa je občni zbor sklenil povišati reducirano glavnico od 5 na 17 milijonov, in sicer z izdajo prioritetnih delnic. Upravni odbor družbe je sedaj sklenil, da se bo letos povišala glavnica za 3 milijone Din, ostanek pa bo emitiran do konca leta 1935.

= **Velike povpraševanje po koruzi na svetovnem trgu.** Zadnje tedne se na mednarodnem žitnem trgu stalno dviga cena koruzi. V začetku novembra je koruza notirala v Chicagu 77.75 centov za bušel, sedaj pa je notacija že dosegla 90 centov. Tudi na argentinskem trgu se cena stalno dviga, četudi ne v enakem obsegu kakor v Zedinjenih državah. Ta dvig cene je posledica vedno občutnejšega pomanjkanja krmil v Zedinjenih državah, kjer je bila letos letina koruze in ostalega krmilnega žita izredno slaba. Pri tem so letos zaloge koruze v Argentini, ki je največja producentka koruze na svetu, precej manjša nego lani. Ameriška žitna trgovina se zaradi tega v rastoči meri oskrbuje z inozemsko, zlasti argentinsko koruzo. S Kanado se pogajajo Zedinjene države zaradi uvoza 15 do 20 milijonov bušljev od rje pokvarjene pšenice, ki se lahko rabi kot krmilno žito. Kakor zatrjujejo, **so bile tudi sklenjene večje kupčije za izvoz podunavske koruze v Zedinjene države.** Ta edinstveni primer najbolj ilustrira, kako se je zaradi katastrofalne slabe letine v Amerik' docela spremenila situacija na svetovnem trgu koruze. Potrjuje se pričakovanje naše žitne trgovine, ki zatrjuje, da bomo letos z lahkoto prodali ves ogromen presežek koruzne letine in da se bo morala tudi pri nas v doglednem času cena koruzi občutno dvigniti.

= **Poravnalno postopanje** je uvedeno o imovini tvrdke Remec & Co, tvornice upognjenega pohištva, lesne industrije na Duplici pri Kamniku (poravnalni upravnik Vlado Fajdiga, bančni uradnik v Kamniku; poravnalni narok 30. januarja 1935 ob 9. pri sreskem sodišču v Kamniku, prijavni rok do 30. januarja, ponudena kvota 50 odstotkov). — Poravnalno postopanje je uvedeno o imovini Leona Medena, trgovca v Grahovem pri Rakeku (poravnalni upravnik Milan Kravanja, trgovec v Cerknici; poravnalni narok pri sreskem sodišču v Cerknici 3. januarja ob 9., prijavni rok do 29. decembra), nadalje o imovini Klementa Belovskega, posetnika in mlinarja pri Sv. Heleni p. Mirna (poravnalni upravnik Fr. Mastnak, notar v Trebnjem; poravnalni narok pri sreskem sodišču v Trebnjem 8. januarja ob 10., prijavni rok do 31. decembra, ponudena kvota 50 odst.) in o imovini Ivana Kogovška, kovaškega mojstra v Dravljah 109 (poravnalni upravnik Ivan Sedlar, trgovec v Ljubljani, Linhartova 4; poravnalni narok 4. januarja ob 9., prijavni rok do 31. decembra, ponudena kvota 50 odst.).

= **Konkurz je razglašen** o imovini tvrdke Herman Goldnerkreutz, industrije strojil na Bledu (konkurzni upravnik dr. Vl. Krištof, odv. v Radovljici; prvi zbor upnikov 15. decembra ob 9., prijavni rok do 2. januarja, ugotovitveni narok 5. januarja).

= **Izdelovanje likerjev iz sadnih destilatov.** Ker nekateri proizvajalci izdelujejo liker, rum in konjak iz sadnih destilatov, na katere ni plačana državna trošarina, je davčni oddelek finančnega ministrstva izdal finančnim direkcijam nalog, da obveste proizvajalce likerja, ruma in konjaka, da te proizvode lahko izdelujejo izključno iz čistega alkohola, na katerega je plačana državna trošarina, in da morajo voditi predpisane trošarinske knjige. Drugače bodo takšne osebe kaznovane po čl. 43 zakona o državni trošarini.

Borze

10. decembra

Na ljubljanski borze se danes oficielni devizni tečaji niso bistveno spremenili, le Berlin je nekoliko popustil, dočim je bil London čvrstejši. V privatnem kliringu notirajo avstrijski šilingi nespremenjeno 8.10 do 8.20 (v Zagrebu promet po 8.14). V zagrebškem privatnem kliringu so se angleški funti trgovali po 228.93 in grški boni po 29; španske pezete so se nudile po 5.70, madžarski pengi pa v Beogradu po 9.

Na zagrebškem efektnem tržišču so je vojna škoda nadalje nekoliko popravila. Za kaso je bil zabeležen zaključek po 331.50, pozneje pa se je nudil denar po 333 (v Beogradu promet po 334), za december pa je bil promet po 333 (v Beogradu po 334). Nadalje je bil zabeležen zaključek v 6% begluških obveznicah po 55.

Devize

Ljubljana. Amsterdam 2312.07 — 2323.43, Berlin 1371.25—1382.05, **Bruselj 799.41 do** 803.38, Curih 1108.35—1113.85, London 168.80—170.40, New York 3393—3421.26, Pariz 225.46—226.58, **Praga 142.84—143.70**, Trst 291.01—293.41 **(premija 28.5%), Avstrijski šiling v privatnem kliringu 8.10** do 8.20.

Zagreb. Amsterdam 2312.07 — 2323.43, Berlin 1371.25 — 1382.05, **Bruselj 799.41 do** 803.38, London 168.80—170.40, **Milan 291.01** do 293.41, Newyork kabel 3415 — 3443.26, ček 3393. — 3421.26, Pariz 225.46 — 226.58, Praga 142.84 — 143.70, Curih 1108.35 do 1113.85.

Curih. Pariz 20.3725, **London 15.3050**, Newyork 309, **Bruselj 72.20, Milan 26.42**, Madrid 42.20, **Amsterdam 208.85**, Berlin 123.90, Dunaj 57.30, Stockholm 78.90, Oslo 76.90, Kobenhavn 68.35, Praga 12.90

Dunaj. (Tečaji v priv. kliringu.) Beograd 12.30, London 26.73, Milan 45.93, Newyork 538.79, Pariz 35.58, Praga 21.86, Curih 174.33, 100 S v zlatu 128 S pap.

Efekti.

Ljubljana. Vojna škoda 330—333, 7% investicijsko 69—70, 8% Blair 59—61, 7% Blair 53—54, 4% agrarne 40—40.50, 6% begluške 53.50—54.50.

Zagreb. Državne vrednote: Vojna škoda 333—335, za december 333—335, 7% investicijsko 69 den., 4% agrarne 39.50—41, 7% Blair 50.50—45.50, 8% Blair 61 den., 6% begluške 54—55; delnice: PAB 216—220, Šećerana Osijek 105 den., Trbovlje 103 do 110.

Beograd. Vojna škoda 334—335 (334), za dec. 333.50—334.50 834), 7% investicijsko 69.50—70.50 (70), 4% agrarne 41—41.50 (41), 6% begluške 55.25—55.75 (54.50), za december (54.50), 8% Blair 63.50 bl., 7% Blair 54—55, Nar. banka 5050 bl., (5000), PAB 220—222 (222, 218).

Dunaj. Državne železnice 20.50, Trboveljska 13.50, Alpine-Montan. 10.45.

Blagovna tržišča

ŽITO

+ **Chicago**, 10. decembra. Začetni tečaji: **Pšenica:** za dec. 101.3750, za maj 102.8750, za julij 96.25; **koruza:** za maj 89.75.

+ **Winnipeg**, 10. dec. Začetni tečaji: **Pšenica:** za dec. 79.75, za maj 84.6250, za julij 85.25.

+ **Ljubljanska borza** (10. t. m.) Tendenca za žito je bila mirna. Nudi se (vse za slovensko postajo, plačilne v 30 dneh): **pšenica** (po mlevski tarifi) baška 78 kg po 152 — 155, baška 79 kg po 155 — 157.50; **koruza** (po navadni tarifi): nova umetno sušena s kvalitetno garancijo po 115 do 117; času primerno suha po 107.50 do 110; **moka** (fco Ljubljana brez prom. davka) »0« 230 — 235, banatska »0« 237.50 do 240; slavonska 227.50 — 230, **otrobi:** pšenični brez prometnega davka debeli 135 — 140, drobni 110 — 115.

+ **Novosadska blagovna borza** (10. t. m.) Tendenca nespremenjena. Promet srednji. **Pšenica:** baška, okolica Novi Sad, Sombor, in gornjebanatska 105 — 106; srednjebaška in gornjebaška 105 — 607; baška ladja Tisa 114 — 116; ladja Begej 113 — 115; slavonska 111 — 113; sremska 105 do 107.50; južnobanatska 104 — 105. — **Ječmen:** baški, sremski, 65/66 kg 105—107.50; jari 67/69 kg 120 — 122.50. — **Koruza:** baška in sremska 55 — 57; baška sušena 63 — 65; sremska suš. 62—64; banat. 52—54; suš. 59—61; srem. suš. ladja 73—74. **Moka:** baška in banatska (v oklepajih sremska, slavonska) »0g« in »0gg« 170 — 190 (167.50 — 177.50); »2« 150 — 170 (147.50 — 157.50); »5« 130—150 (127.50 — 137.50); »6« 112.50 — 122.50 (110 — 120); »7« 100 — 105 (100 — 105); »8« 90 — 95 (90 — 95) — **Otrobi:** baški, sremski 72 — 74; banatski 71 — 73; baški ladja 73 — 75. — **Fižol:** baški, sremski beli 127.50 — 130.

+ **Budimpeštanska terminska borza.** (10. t. m.) Tendenca prijazna. Promet slab. **Pšenica:** za marc 16.20 do 16.21, za maj 16.60 do 16.61; **koruza:** za maj 11.41 do 11.44.

Lep uspeh obrtniškega sejma

Ljubljana, 10. decembra

Z razprodajo razstavljenih predmetov se je zaključil obrtniški sejem z gmotnim in moralnim uspehom. Ugodne kupčije so sklenili zlasti razstavljalci galanterijske, čevljarske, oblačilne, knjigoveške, kolarske in mizarske stroke in pa obrtniki, ki so se udeležili prav uspešno aranžirane umetnostno obrtne razstave. Za zaključek razstave so se v nedeljo zvečer vsi udeleženci zbrali na družabni sestanek v sejmskem buffetu, kjer sta jim tvrdki Javornik in Tušar prav dobro postregli. Pri tej priliki je imel predsednik sejmskega odbora gospod Josip Rebek kratek nagovor, v katerem je naglasil uspeh te prve obrtniške razstave, in izjavil, da bo obrtniški sejem ostal v bodoče trajna prireditev Ljubljane. H članku »Z obrtniške razstave v Ljubljani«, ki smo ga objavili v soboto, pristavljamo, da predstavljata objavljeni fotografiji poleg predmetov iz Sadnikarjeve zbirke tudi nekaj najnovejših izdelkov mizarske tvrdke Feliksa Zupana.

Konec nočnega dela v pekarnah

Ljubljana, 10. decembra

Pred kratkim smo poročali o odločbi banske uprave, da se ukine nočno delo v pekarnah. Ta vest je vzbudila v vsej javnosti prav živahen odmev, saj so pri vprašanju, kdaj in kako delajo pekovski obrati, zainteresirani prav tako kakor pekovski mojstri tudi vsi konzumenti kruha, in v to srenjo se brez dvoma lahko prištevajo poleg najvišje gospode še celo vsi brezposelni. Včeraj so v dvorani pri »Lloydu« zborovali pekovski pomočniki, ki so z zadovoljstvom sprejeli na znanje, da se s četrtkom 13. t. m. ukine nočno delo v pekarnah. Doslej je bil delovni čas pekarnam na svobodno razpolago. Posamezni obrati so začenjali delo že v zgodnjih večernih urah, tako da so se pripravljalna dela začela ponekod že po 20. uri (kvas, kurjenje, itd.). Po polnoči pa se je pričelo takozvano skupno delo. Po novi naredbi se bodo smela pripravljalna dela pričeti šele po 1. po polnoči, skupna dela pa ob 4. zjutraj. Pomočniki so te odločbe z zadovoljstvom sprejeli na znanje.

Nocoj pa so zborovali v salonu pri Mraku pekovski mojstri, ki so prav tako brez velike debate sprejeli novo naredbo. Zborovanje je vodil podpredsednik Združenja pekovskih mojstrov g. Meznarčič. Medtem ko so doslej prejemali posamezni lokali in zasebniki pecivo že na vse zgodaj, ga v bodoče pred 6. uro ne bodo smeli več raznašati. Razen za Ljubljano velja ta naredba tudi za vsa ostala mesta in podeželske kraje dravske banovine. V razgovoru, ki ga je sprožilo poročilo predsedstva, so posamezni pekovski mojstri dokazovali, da naredba ne bo mogla trajno obveljati, ker po novi razporeditvi delovnega časa prvi kruh ne bo mogel biti dober. Medtem ko so mali pekovski mojstri povsem simpatično sprejeli novo naredbo, se veliki pekarniški obrati, ki prodajajo svoje izdelke tudi s pomočjo podružnic, zadrže precej rezervirano proti nji in izjavljajo, da jo bo treba v skladu z izkustvi drugih velikih mest v Evropi in pri nas v doglednem času revidirati.

Ujet na begu čez Kokro

Kranj, 10. decembra

Pri Cigliču blizu Kokrice je orožniška patrola zasledila dolgo iskanega razbojnika 35letnega Cirila *Bregarja*, doma iz Roba pri Velikih Laščah. Bregarju se je posrečilo pobegniti s podstrešja v gozd. Še isti večer okrog 19. so pa orožniki opazili Bregarja pod mostom, ki vodi čez Kokro na Huje. Bregar se je pognal v vodo, toda orožniki so bili urnejši. Zaslišan je priznal, da res rad krade denar, ni pa izdal svojih zločinov. Dnevnik ljubljanske policije očita Bregarju, da je 29. januarja vlomil pri gostilničarju Ivanu Raku v Zgornjih Pirničah in odnesel dva tisočaka, tri stotake, za 200 Din drobiža in za 3300 Din zlatnine. 5. maja so vdrli trije maskirani razbojniki v hišo gostilničarke vdove Frančiške Jakšetove v Robu. »Denar ali življenje!« — zahtevali so 30.000 Din. Do smrti prestrašena Jakšetova jim je mogla dati le 300 Din. Roparji niso bili zadovoljni. Jakšetovo in njeno služkinjo so zvezali, nato pa prebrskali vso hišo. Našli so še okrog 1000 Din in zlato zapestnico, popili in razlili so 15 litrov vina, da je skupna škoda 2910 Din. Bregarju so bile vse razmere pri Jakšetovi dobro znane, zato je on osumljen sodelovanja.

Naše učiteljstvo na Oplencu

Beograd, 10. decembra. p. Kakor smo že poročali, se zaradi železniške nezgode učiteljstvo dravske banovine ni moglo že v soboto pokloniti na kraljevem grobu, kakor je bilo prvotno nameravano. Učitelji so ostali v soboto in včeraj v Beogradu ter so si pod vodstvom beograjskih tovarišev in drugih domačinov ogledali zanimivosti Beograda. Posetili so Kalimegdan, Dedinje in Zemun, večja skupina pa si je ogledala stari dvor. Pod vodstvom podpredsednika senata dr. Ploja je velika skupina učiteljev in učiteljic posetila tudi Narodno skupščino in senat.

Davi ob 6.20 so se učitelji in učiteljice korporativno odpeljali z vlakom do Mladenovca, od tam pa z avtomobili na Topolo. Domačini so prvi večji poset Slovencev na grobu pokojnega kralja pričakovali z velikim zanimanjem ter so se v velikem številu zbrali k sprejemu. V Topoli so se učitelji in učiteljice formirali v povorko ter v vzornem redu krenili na Oplenac. Vodil jih je predsednik JUU in predsednik ljubljanske sekcije g. Ivan Dimnik. Ko so se razvrstili v cerkvi, je domači duhovnik opravil kratke molitve, nato pa so odšli učitelji in učiteljice v kripto in se poklonili na grobu kralja Uedinitelja. Delegacija je prižgala veliko svečo z napisom? »Čuvali bomo vedno Jugoslavijo, se zaobljublja vera Tvoja in nada, mladine slovenske armada«. Razen tega je prinesla delegacija še izreden spominski dar, pet debelih knjig s 180.000 podpisi šolarjev iz dravske banovine. Na vsaki knjigi, vezani v slovensko ornamentiko, je isti napis, kakor na sveči. Vsaka knjiga ima 100 listov iz pergamenta, ki nosijo podpise slovenske šolske mladine. Knjige so spravljene v posebni slovenski skrinji, okrašeni z narodnimi ornamenti. Ko so knjige odprli in razložili ob grobu, je imel predsednik Dimnik lep nagovor, v katerem je med drugim dejal, da je učiteljstvo dravske banovine izvršilo s tem svojo sveto dolžnost ter prineslo mrtvemu kralju Uedinitelju prisego slovenske šolske mladine, da hoče vedno verno izpolnjevati kraljevo oporoko in zvesto čuvati Jugoslavijo. Prav tako pa bo tudi učiteljstvo dravske banovine vedno zvesto vršilo svojo dolžnost do kralja in domovine. Govor predsednika Dimnika in svečana zaprisega slovenskega učiteljstva je globoko ganila vse prisotne. Učitelji in učiteljice so nato drug za drugim pristopili k grobu in ga poljubili ter prižigali sveče, nato pa so se po kratki molitvi zopet poslovili in z večernim vlakom vrnili v Beograd, kamor so dospeli zvečer ob 7.20 ter bodo ponoči nadaljevali pot v domovino.

HRVATSKO NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

REPERTOAR

DRAMA.
Začetek ob 20.
Torek, 11.: Gugalnica. C.
Sreda, 12.: Waterloo. Sreda.

OPERA.
Začetek ob 20.
Torek, 11.: Mignon. B.
Sreda, 12.: Sv. Anton, vseh zaljubljenih patron. A.

V borbi z državno reprezentanco

Suho vreme omogoča, da letošnjo nogometno sezono podaljšujejo od nedelje do nedelje. Čeprav so vse važne in odločilne nogometne tekme za savezno in podsavezno prvenstvo že odigrali, moremo včerajšnjo tekmo med državno in ljubljansko reprezentanco smatrati za višek letošnjih iger. Tako so vsaj to tekmo pojmovali številni prijatelji tega sporta, ki so se nekateri zaradi nje pripeljali v Ljubljano celo iz Celja in še dalje. Gledalcev se je zbralo preko 3000, ki so bili z igro prav zadovoljni. Naši so sicer podlegli 0 : 3, vendar moramo upoštevati, da so za državno reprezentanco izbrani najboljši nogometaši v državi. Poraz naših nogometašev pa izgubi veljavo, saj je v državni reprezentanci v drugem polčasu igrala skoro polovica rezerv, povsem svežih igračev, med tem, ko so bili naši v drugem polčasu močno izčrpani in so tudi vsi trije goli padli v drugi polovici igre. Torej je 3 : 0 za naše zadovoljiv rezultat. Podrobno poročilo je priobčilo ponedeljsko »Jutro«.

Nogometna reprezentanca Ljubljane Na desni podsavezni kapetan Čamernik.

Spodaj: Državna nogometna reprezentanca, ki je igrala z ljubljansko spotoma v Pariz, kjer bo igrala s Francozi meddržavno tekmo

Znanost na novih potih

Koristi moderne vede za praktično življenje

Obiskovalec kakšnega modernega fizikalno-tehničnega laboratorija ostane v prvem trenutku malo zmeden nad zmešnjavo, ki se ponudi njegovemu očesu: mize polne čudnega orodja, aparature na visokih lesenih kobilih, črno lakirane tuljave, kovinske cevi, kolesa, vzvodi, steklene posode, žice, skobe, lestvice vseh mogočih merilnih priprav, leče, nenavadni stroji in vmes postave v belih haljah, ki sedijo s svinčnikom in papirjem na visokih stolih, opazujejo skozi drobnogled, rišejo in računajo z računalom v roki — kako bi takoj ne pomislil, da ustvarja ta znanost vrednote, ki bodo imele tudi za prakso ogromen, nemara prevraten pomen, A marsikdo, ki mu je pojmovni svet današnje tehnične fizike morda tuj, ne bo razumel, kako more imeti to ali ono delovanje kakšen pomen za prakso.

Potem se bo seveda spomnil, da je večina tehničnih novosti in napredkov imela podoben začetek. Vedno so znanstveniki sledili in razglabljali o kakšnem pojavu, ne da bi sprva mislili na njegovo praktično uporabnost. Tipičen primer za to bi bilo moderno področje o prehodu elektrike skozi razredčeni zrak. Sprva so dognali, da obstojajo neki nevidni električni žarki. Po dolgoletnih opazovanjih so odkrili, da izžarevajo žareča telesa preneznatne električne delce, elektrone. In ne da bi spočetka mislili na koristnost teh odkritij, so ustvarili podlago za elektronske cevi, ki so med najvažnejšimi sestavnimi deli sodobne brezžične telefonije.

Röntgen sprva tudi ni vedel, da bodo njegovi skrivnostni žarki imeli tolikšno vlogo za dognanje in zdravljenje obolelih organov ali za preiskavo materiala, ki je za današnjo tehniko v toliko področjih tolikšnega pomena.

Tako je še tudi danes. Nešteti raziskovalci se poglabljajo v kakšen fizikalni pojav, ga skušajo dojeti z računom, opazujejo ga pod vplivom raznih poskusnih okoliščin. Elektronski žarek, da ostanemo pri svojem primeru, se pokaže tu z drugih strani. Rezultat je potem Braunova cev ali elektronski mikroskop ali kakšen drugi izum, ki odpira znanosti in praksi neslutene možnosti.

V zadnjem času so proučevali toplotno prevodnost kremenčevih kristalov, a so pri tem prišli do temeljnega izboljšanja tehničnih izolirnih snovi, ki nam pomagajo šteditи z dragim materialom, kakršen je bil doslej v rabi. Tako ne vemo nikoli, kakšne velepomembne koristne posledice bo imelo vsako znanstveno delo in iz tega razloga ni nihče upravičen očitati znanosti, če se v tem delu giblje v sferah »izven praktičnega življenja«.

Izredno zasedanje Društva narodov v Ženevi

Od leve proti desni: M. Rivas Vicuna (Čile), Erik de Scavenius (Danska), Cantilo (Argentina), dr. Castillo Najera (Mehika), Lopes Olavan (Španska), Aloisi (Italija), Laval (Francija), dr. Beneš (ČSR), Avenol, Eden (Anglija), Litvinov (Rusija), Komarnicki (Poljska), J. M. Cantilo (Avstralija), dr. de Vasconcellos (Portugalska), Tevfik Ruždi bej (Turčija)

Borba z meglo in dimom

Dva najhujša sovražnika Angležev

Kdor ni še nikoli doživel gosto, oljnato angleško meglo in videl, kakšno škodo povzroča prometu in človeškemu zdravju, ne ve, kako nujna je borba proti tej megli in dimu poleg nje. 12 odst. vseh nenadnih smrti na Angleškem ima svoj vzrok v pljučnih boleznih, ki jih povzročuje megla. Statistika uči, da poskoči v štirih, šestih tednih po težki megli število smrti neverjetno navzgor, smrtni primeri zaradi vnetja dihalnih organov n. pr. za 100 odst.

In dim? Te dni so izračunali, da so v zadnjih 25 letih izdali na Angleškem okrog 60,000.000 funtov za popravo škode, ki jo je na poslopjih povzročil dim. Ni čudno, da izdajajo stroge ukrepe proti tej mori in na njih podlagi so n. pr. v Glasgowu v zadnjih dveh desetletjih ugotovili majhno izboljšanje. Toda ideal brezdimnega mesta se na ta način seveda ne da doseči. Zato ugibajo najboljše angleške glave, kako bi učinkoviteje nastopili proti dimu, pri čemer bi se pokazalo znatno izboljšanje seveda tudi glede megle. Dimu je lažje priti do obisti nego megli. Poskusili so že najrazličnejše metode, električno nabito vodo, kemikalije, kisline. Ob obali, kjer nastopajo le rahle meglice, so bila ta sredstva uspešna. Proti dimu in megli v Londonu ter drugih industrijskih središčih pa se niso izkazala.

Letalca iščejo

Premoroski letalec Karel Ulm je izginil na svojem poletu čez Tihi ocean. Za njim so poslali petdeset hidroavionov, ki ga iščejo doslej brez uspeha

Advokat Madžarske v Ženevi

Madžarski vnanji minister Kanya, mož, ki je l. 1914. sestavil avstro-ogrski ultimat Srbiji, je prišel v Ženevo na pomoč madžarskemu delegatu Tiborju Eckhardtu, da bosta skupaj zagovarjala Madžarsko pred Društvom narodov

„Michelangelov naslednik"

Poljski slikar Jan de Rosen, ki živi ta čas v Londonu, je prejel prvič po Michelangelu naročilo papeža, da bi mu poslikal kapelo, in sicer stene papeževe zasebne kapele v Castel Gandolfu. Slikar je nekemu londonskemu listu dal zanimive izjave o tem, kako je postal tako rekoč Michelangelov naslednik.

V Vatikanu so mu dali na razpolago velik, moderno urejen atelje in sam papež je vodil njegovo delo. Papež je po rodu Italijan, a ni pozabil, da je bil po vojni škof na Poljskem. Želel si je, da bi slikar v freskah za njegovo kapelo obdelal poljske motive. Tako si je želel velike slike, ki bi predstavljala napad rdeče armade na Varšavo. V to sliko je moral de Rosen spraviti tudi mladega duhovnika, ki je s križem v roki spodbujal poljske vojake in padel zadet od sovražnikove krogle.

Čudak na magnetskem tečaju

28letni Irec F. K. Pease hoče tvegati ekspedicijo na severni magnetski tečaj, sam, edino v spremstvu mlade terierke. Pease pravi, da ima točnejše informacije o usodi nesrečne odprave velikega angleškega polarnega raziskovalca Franklina in skrivnost, ki se plete že toliko desetletij okrog te ekspedicije, hoče sedaj osebno razjasniti.

Pease se namerava utaboriti na brezimnem otoku, na stotine milj od vsake civilizacije, in s te točke prirejati sistematična raziskovalna potovanja. Svojim prijateljem je dejal, da se noče več vrniti, če uganke ne bo rešil. Je pa trdno prepričan, da jo bo rešil, čeprav mu vsi pravijo, da se odpravlja v sigurno smrt. Sicer pa Pease navzlic svoji mladosti ni neizkušen. Udeležil se je že številnih odprav proti obema tečajema in dobro pozna polarne strahote. Zakaj si je za spremstvo vzel baš psico, ki ga bo v njegovem početju samo ovirala, ni znano. Menda je poleg vsega drugega tudi malo praznoveren in verjame, da žival prinaša srečo.

Zaključek chicaške razstave

Ker je chicaško svetovno razstavo »Stoletje napredka« obiskalo letos samo 15 milijonov ljudi, namestu 23 milijonov v istem času preteklega leta, jo menijo v kratkem zaključiti.

Razstava se ne bo zaključila z deficitom, vendar bo ostavila za seboj celo kopo težavnih problemov. Zaposlila je kakšnih 30.000 ljudi, ki bodo sedaj pomnožili število 500.000 chicaških brezposelnih. Tudi ne vedo, kako naj bi izrabili prostor, ki ga je zavzemala. Celo vrsto poslopij, ki so veljala milijone dolarjev, bodo podrli z izkupičkom nekoliko tisoč dolarjev.

Država žensk

Neka ameriška ekspedicija, ki se je te dni vrnila iz Kitajske, poroča o zanimivem rodu, ki živi tam in ga vladajo ženske.

Ljudstvo se imenuje To Rung in biva ob izviru Rumene reke. Ženske so si dobile prevladujoči vpliv zaradi svoje velike telesne sile, ki si jo znajo ohraniti do visoke starosti. Vsaka ženska ima po več mož in tudi začasno zakonsko življenje je za moža obvezno. Za otroke morajo skrbeti tisti možje, ki jih ženske označijo za očete. Samo ženske imajo nadalje pravico uganjati trgovino Če ne smejo moški brez dovoljenja svojih močnejših polovic že zunaj doma storiti ničesar, tem bolj se jim morajo podrejati potem v hiši.

Film kot priča

V okolici Lüneburga je neki avtomobilist povozil nekega kmeta. Poškodovanec je zahteval od njega oziroma od njegove zavarovalnice odškodnino. Dali so mu 2000 mark, a mož s tem ni bil zadovoljen in je vložil tožbo za še večjo odškodnino.

Na razpravi je tožitelj trdil, da si je pri nesreči poškodoval hrbtenico, tako da se komaj giblje in sedi, delati pa sploh nič ne more. Ko je mož to povedal, je dal predsednik sodišča dvorano zatemniti in mahoma so začeli predvajati film, ki je pokazal, kako pleza tožitelj brez vsakega zadržka po visokem senenem vozu, vodi preko polja kosilni stroj in počenja še druga dela, ki prav nič ne kažejo, da bi bilo z njegovim hrbtom kaj v neredu. Ves presenečen je moral mož priznati, da je v resnici akter tega filma, ki ga je dala zavarovalnica snemati, ne da bi vedel za to. Po tem priznanju pa so njegovo zahtevo po še višji odškodnini položili med akte.

Kinematografi izgubljajo posetnike

Neka praška statistika veli, da se je število posetnikov kinematografov nasproti lanskemu letu znatno skrčilo. V prvih desetih mesecih letošnjega leta je padlo za 7 odst. Za lastnike kinematografov je to tem bolj neprijetno, ker se kaže očitna tendenca po cenejših sedežih, kar dohodke seveda še zmanjšuje.

Prijetni gostje

Prijetnih kavarniških gostov je povsod dosti. V to kategorijo ne spadajo samo ljudje, ki zahtevajo vse časopise zase, ki jih na vseh koncih moti prepih ali ki jim nič ni prav storjeno. To so še prave sirote proti obiskovalcem, ki smatrajo kavarno za ugodno torišče, kjer si lahko prilastijo tujo last. Posebno toaletne potrebščine, kakor neki diskretni papir, ki ga odnašajo v celih zavitkih, milo in brisače se rade prilepijo na njihove roke. O časnikih in revijah, ki izginjajo v celoti ali po kosih niti ne govorimo, a dežniki v deževnem vremenu in suknje v zimskem času niso nikoli na dovolj varnem mestu pred njimi. Policija, natakarji in garderobieri običajno dobro poznajo takšne goste, med katerimi nikakor niso sami kleptomani...

Afera z Wassermannovo zapuščino

Advokati bodo imeli vso korist, dediči pa ostanejo brez pare v žepu!

Kakor poročajo z Dunaja, so ugotovili, da ima literarna zapuščina po slovitem pisatelju Jakobu Wassermannu, ki so jo doslej držali tajno, milijonsko vrednost. Dediči bi zanjo lahko izkupili najmanj pol milijona šilingov, a skoraj gotovo tudi cel milijon, kakor vse kaže, pa pojde vsa ta vrednost v žepe advokatom. Te dni prodado na javni dražbi pisateljevo vilo v Grinzingu za okroglo 34.000 šilingov, ker je finančni položaj materialne zapuščine brezupen in dediči nimajo dovolj sredstev, da bi potolažili upnike — čeprav bi se lahko ponašali z milijoni.

Stvar je v tem, da se dediči ne morejo in nočejo sporazumeti. V januarju tega leta umrli pisatelj je imel dve ženi, ki se sedaj ob sodelovanju svojih otrok na vse pretege borita za prvenstvo. Ko se je Wassermann ločil od svoje prve žene Julije, ji je zagotovil, kakor tudi obema sinovoma in obema hčerama iz tega zakona, eksistenco z rento 2700 šilingov. Prva žena pa se ni zadovoljila s to ureditvijo in se je cela leta borila za to, da bi se drugi zakon ne priznal. V tem boju je zaposlila kakšnih 40 odvetnikov in ni čudno, da je ostala ob smrti svojega moža hipoma brez vseh sredstev. Ta čas je odvetnikom dolžna še vedno okrog 80.000 šilingov. V oporoki je pisatelj določil, da bi morala dobiti prva žena tretjino vseh dohodkov iz literarnih spisov in na to določbo je dobila tudi kavcijsko hipoteko na pisateljevo posest v Ausseeju. Te svoje pravice se je poslužila tako, da da druga žena in nje sinček, ki tam bivata, nekoč nista smela niti v svoje sobe!

Po drugi strani se prepirajo dediči za literarno zapuščino pokojnega pisatelja na takšen način, da ne more ne eden ne drugi spraviti te zapuščine v denar, čeprav ponujajo založniki in filmske družbe milijone zanjo. Vsaka stranka ima svoje odvetnike in tem seveda ne gre v račun, da bi se stvar prehitro uredila in tako, da bi imeli dediči večjo korist od nje. Pred nedavnim je hotela prva žena objaviti kakšnih 600 pisem svojega moža, ki imajo precejšnjo literarno vrednost. Storiti je hotela to tudi za to, da bi predstavila svoj zakon s pisateljem v drugačni luči, nego je storil ta v svojem romanu »Kerkhevenovo tretje življenje«. Toda druga žena je to objavo preprečila baš s stališča, da predstavljajo ta pisma del literarne zapuščine, zavoljo katere se dediči in to predvsem obe ženi nočeta sporazumeti.

Nekoliko poskusov, da bi se ta sporazum vendarle dosegel, je ostalo doslej brez uspeha.

Častni doktorat poljskega državnega predsednika

Kakor so poročali listi, je švicarsko vseučilišče v Freiburgu poljskemu državnemu predsedniku Moscickemu za tridesetletnico njegovega znanstvenega dela podelila svoj častni doktorat.

Moscicki je izdal celo vrsto pomembnih tehnoloških del in njegovo znanstveno delo ni počivalo niti med njegovo funkcijo najvišjega predstavnika poljske države. Njegov zadnji izum se tiče pridelave umetnega višinskega zraka za bolnike na pljučih. Ves svoj prosti čas prebije v državnem kemičnem preizkuševalnem zavodu na periferiji Varšave.

Moscicki se je rodil 1867. pri Plocku in je končal svoje študije kot kemik l. 1891. v Rigi. Že naslednje leto je moral ostaviti poljska tla, ker se je udeleževal gibanja za osvoboditev svojega ljudstva. Odšel je v London, a je bil tudi v Freiburgu asistent fizika Kowalskega. 1901. je osnoval tam družbo za pridobivanje solitrne kisline, 1912. je postal profesor kemije in elektrokemije na tehnični visoki šoli v Lvovu, kjer je ostal do 1926., ko so ga izvolili za državnega predsednika. Napisal je v poljskem, nemškem in francoskem jeziku dolgo vrsto znanstvenih razprav. Kot izumitelj je deloval posebno v področju dušikove produkcije.

Shakespearejevi dohodki

V zaprašenem kotu nekega londonskega arhiva so odkrili šop dokumentov, ki dajejo zanesljiv vpogled v dohodke velikega dramatika. Dokumenti predstavljajo zbirko aktov k tožbi vdove po igralcu Williamu Ostelerju proti njenemu očetu Hemyngsu za izplačilo deležev, ki jih je imel nje mož pri gledališčih Globe in Blackfriars. Iz teh aktov je tudi razvidno, koliko je mogel Shakespeare zaslužiti kot deležnik pri teh obeh podjetjih.

Akti povedo, da sta brata Burbage leta 1599. za 31 let najela zemljišče, na katerem sta zgradila potem gledališče Globe. Deležnikov je bilo pri tem podjetju sprva še pet, med njimi Shakespeare, pozneje sta pristopila še dva. Brata sta imela pravico do polovice dohodkov, ostalo polovico so si ostali enakomerno delili med seboj. Shakespeare je imel tedaj spočetka petino, pozneje sedmino polovice. Pri Blackfriarskem gledališču je bilo sedem deležnikov, med njimi tudi oba Burbagea, a tukaj so se dohodki enakomerno delili med vse. Ostelerjeva vdova je zahtevala, da ji izplačajo deleža, ki ju je imel nje mož pri obeh gledališčih in ki sta znašala 15.000 frankov. Toliko sta morala znašati tudi Shakespearejeva deleža. Iz tega je razvidno, da je imel veliki dramatik znatne dohodke, čeprav ne tako velikih, kakor so menili mnogi doslej.

Napoleon in tobak

Vprašanje, da-li je Napoleon njuhal ali ne, je povzročilo med njegovimi življenjepisci že mnogo prepira. Najbolj verodostojna je pač v tem pogledu izjava, ki jo je dal general Bertrand, eden izmed redkih zvestih oseb, ki so sledile cesarju v prognanstvo na otok Sv. Helene.

Bertrand je dejal, kakor opozarja v novejšem času neki francoski zgodovinar, da ni Napoleon nikoli njuhal. Imel je pač pri sebi vedno tobačnico in včasi jo je tudi odprl, da je bilo videti, kakor bi njuhal. V resnici pa ni bil v tobačnici tobak, temveč neka mešanica španskih bonbonov iz rjavega kandita, o kateri je trdil, da de njegovi želodčni bolezni dobro. V svojih zadnjih letih je nosil to mešanico vedno v malem žepu telovnika.

Napoleon je bil prav takšen sovražnik njuhalnega, kakor vsakega drugega tobaka. Samo enkrat v svojem življenju je poskusil kaditi, ko so mu dali orientalsko pipo iz morske pene v dar. Napravil je nekoliko dimov, potem pa jo je porinil stran in dejal z gnusom: »Vzemite mi to orientalsko svinjarijo stran.« Iz spomina na ta ponesrečeni kadilni poskus je morda pozneje prišel na misel, da bi tobak obdavčil. Tako je njegova slaba izkušnja bila državni blagajni v korist.

Ameriške ločitve

V Renu, znanem ameriškem »ločitvenem raju«, so ločili zakon Marshalla Fielda ml., sina in dediča ameriškega »kralja trgovin«. Ločitev je izzvala veliko pozornost zlasti na Angleškem, ker je bila Fieldova žena (v ostalem njegova druga žena) vdova stotnika Dudleya Coatsa. Field se je poročil z njo pred štirimi leti v Londonu. Bil je dolgo časa na Angleškem, kjer je bil tudi vzgojen in kjer je posečal vseučilišče. Pred dvema mesecema sta se zakonca preselila v Reno, kjer je žena zahtevala ločitev »zaradi duševne grozovitosti«. Mož, ki mi njenim navedbam prav nič ugovarjal, je vprašanje alimentacije uredil tako, da bo sedaj ločena ga. Fieldova dobivala letno 200.000 funtov od njega. Na isti način se je bil domenil s svojo prvo ženo. Po ločitvi je Field priredil banket, na katerega je povabil tudi obe bivši svoji ženi.

Zlato v Kaliforniji

Kakor poročajo iz Amerike, je prišlo do pravega preseljevanja narodov proti mestu Mojaveju, ki leži sredi kalifornijske pustinje.

Neki dijak je odkril lanskega septembra v okolici tega mesta zlato žilo, ki se je izkazala za mnogo bolj bogato, nego so menili spočetka. Družba, ki bo to žilo izkoriščala, pravi, da bo imelo novo zlato najdišče celo ogromen pomen za Kalifornijo, kakor za vso ameriško državo.

Da-li je to res, se bo še pokazalo, vsekako pa je Mojave do zadnjega kotička zaseden in na vseh okoliških gričih se belijo šotori neštetih iskalcev zlata.

Čitajte tedensko revijo „ŽIVLJENJE IN SVET"

Še en terorist

Vinko Pavlović,

ki ga je aretirala francoska policija v Ollioulesu. Preiskava je dognala, da je bil tudi on član zloglasne teroristične tolpe, ki je povzročila svetu toliko gorja z marseilleskim zločinom

ANEKDOTA

Paganini je med nekim nastopom v Parizu najel izvoščka, da ga je peljal k neki znani rodbini. Ko je prispel tja, je vprašal, koliko mu je dolžan. Izvošček mu je odgovoril z nasmehom: »Deset frankov.« Paganini je bil ogorčen, da bi moral plačati za majhno vožnjo toliko denarja. Izvošček pa je dejal: »Vem, da je cena izredno visoka, a čital sem v listih, da zahteva tudi gospod Paganini izredno visoke vstopnine za svoje koncerte.« Paganini, ki mu je dobro delo, da ga pozna celo preprost izvošček, se je zasmejal in mu res plačal deset frankov.

VSAK DAN ENA

»Zdravnik mi je naročil, da moram jemati zdravilo na vinu. Tako bom prišel vsaj do tega, da mi ne bo treba uganjati abstinence.«